

SĂPTĂMINAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

ANUL IV • NR. 10 (162) • 18-24 martie 1993 • 16 pagini • 50 lei

Regina ANA

București
martie 1993
pag.
4

ILEANA MĂLĂNCIOIU

"După ce ai fost disident nu mai poți spune: eu nu pot să ridic piatra ci, cel mult, eu nu mai pot să ridic piatra."

pag. 11

ÎN NUMĂRUL VIITOR:

● ION VIANU –

Moralisti,
moralizatori,
moralizanți

● JUSTIȚIA ȘI STATUL DE DREPT masă rotundă la GDS

● Interviul săptămînii: STERE GULEA

ILIE SERBĂNESCU

"Guvernul Văcăroiu a elaborat mai degrabă o strategie decît un

program"

pag. 5

EMIL CONSTANTINESCU

"Nici un om politic serios nu poate avea în vedere soluții de tipul unei noi revoluții"

pag. 6-7

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Cînd aud că Elena ar fi fost mai despotică decît Nicolae Ceaușescu, occidentalii clatină cu scepticism din cap. Sexismul le apare confirmat în țara lui Dracula, ca de altfel în întreaga zonă mediteraneană, unde femeia este făcută responsabilă de fărădelegile bărbatului, iar puterea politică deținută de ea resimtă ca ilegitimă și umilitoare.

Prezentul reinventează mereu trecutul, și sub apăsarea tranziției, înverșunarea contra cuplului dictatorial a scăzut. Nimeni nu are însă cum să modifice în România ultimele episoade ale serialului Ceaușescu: feu-dele Elenei înmulțindu-se (știință, cultură, cadrele, învățămîntul etc.) și portretele, cărțile omagiale și umbra ei ajungînd, în mitologia răului, s-o concureze pe-a Lui. Dacă a existat în realitate o luptă pentru putere între Nicolae și Elena, imaginile ultime, de pe caseta procesului, nu ne-o probează, iar moartea a transformat definitiv în favoarea bărbatului. Ca să nu meargă la un eșec sigur, Adrian Păunescu și Vadim Tudor și-au pus în program doar reabilitarea Securității și a lui Nicolae, lăsînd-o în plată Domnului pe Elena. Nostalgicele de la cimitirul Ghencea nu după ea vin cu flori și luminări.

În afara contramodelului Elena, a Anei Pauker și a autorității Doamna Chiajna, istoria României nu oferă prea multe exemple aspirantelor la o carieră politică. Pentru a se permite accesul la tron al Principesei Margareta ar trebui modificată (după acceptarea ei) Constituția din 1923. De aceea, cînd Printul Nicolae a apărut la Paștele trecut îngă Regele Mihai, sănsele monarhiei au părut sporite. Deși au jucat în viața politică a ultimilor ani și în reconstituirea societății civile un rol indiscutabil, Doina Cornea, Ana Blandiana, Smaranda Enache nu au intrat în competiția politică – fie din pricina unei ezitări feminine, fie din pricina ezitării partidelor. Jurnalistii străini care intervieveză femeile implicate în viața publică din România despre "situația femeii" sau "feminism" primesc de regulă răspunsuri expediate prin zimbete derulate, jenate ori ironice. Dacă nimeni nu le

împiedică pe femei să ajungă în "locuri de răspundere", reușitele, ca și nereușitele lor sunt explicate aproape la fel prin doar cîteva caracteristici ale spelei feminine (intuiție, devotament, pasionalitate etc.). Regulile de comportament străvechi care recomandau femeii să meargă pe ultă cu căiva pașă în urma bărbatului sunt uitate de cîteva generații și nu se prea mai fac glume pe seama "casei în care cintă găina". Dar academiciana de renume mondială prin impostură a alimentat prin contrast nostalgie "cuminteniei pămîntului". Procentele obligatorii de femei promovate în Epocă pe bază de dosar și obediенță oarbă, ca și asociațiile de femei cu pattern ceausist de după revoluție care și-au expus sirguincios pe micul ecran coafurile și frazele stereotipe în întîlniri cu președintele Iliescu, au discreditat în continuare ideea – cu altă rezonanță în societatea occidentale. Curentul de opinie cel mai răspîndit în România susține că de regulă femeile sunt persecutate de femei, nu de bărbați. Nu suntem în măsură să apreciem dacă așa se întîmplă și în realitate, dar oricum solidaritatea pe care ar presupune-o feminismul (ca în interiorul unei categorii minoritare) este des înlocuită de suspiciune și ostilitate. Analistii ar putea găsi aici o probă de mentalitate colectivă sexistă, pornită de la ideea că femeile doar între ele intră în competiție – cu bărbații, niciodată.

Schimbarea ierarhiei valorilor, şomajul, pornografia, reorientarea elevilor după un alt top al școlilor și profesiunilor, prostituția mult mai vizibilă, desă încă neadmisă de lege, condițiile foarte defavorizante în care își încep acum viața tinerele familii etc. modifică esențial în această oră situația femeii în România. Sociologii viitorului apropiat vor avea de testat o generație cu alte traume decât legea interzicerii avorturilor și demagogia pe tema egalității femeii cu bărbații. Nu-i imposibil însă ca pînă atunci să se înmulțească în lume studiile consacrate noii identități pe care și-ar căuta-o bărbatul la acest sfîrșit de mileniu, atît sub presiunea feminismului, cît și sub cea a imaginii de putere permanentă, construită în timp ca să-și mascheze propria fragilitate.

FEMEIA CA "OM DE RANGUL AL II-LEA" pag. 8-10

MEMORIALUL DURERII

Vă trimit trei copii de pe lista cu semnături pentru susținerea "Memorialului Durerii". Voi mai trimite și alte liste care sunt în curs de formare. Inițiativa noastră avea drept scop supunerea acestor liste anumitor comisii în Parlament. Dar, oricum, Revista "22" având șansa de a putea aduna semnături de pe întreg cuprinsul țării, vă rugă să remiteți chiar dumneavoastră aceste liste parlamentarilor competenți și Televiziunii, nelimitându-vă doar la publicarea lor în "22".

Cu statornică prietenie și mulțumiri pentru trimiterea revistei, săptămânal.

DOINA CORNEA
Cluj, 3 februarie 1993

Subsemnatii cerem conducerii Televiziunii Române să continue transmiterea "Memorialului Durerii", realizat de doamna Lucia Hossu Longin, acest serial fiind una din puținele surse pentru aflarea adevărului despre istoria ultimilor 50 de ani.

De asemenea, cerem autorităților să ofere protecție realizatoarei acestei emisiuni și punerea sub urmărire a celor ce o amenință.

Doina Cornea, Illeana Mara Gherasim, Eva Crișan, Rimboiu Cornelia, Gherman Rodica Illeana, Rodica Révész, Mera Elena, Mera Diana, Iustian-Schmidt Gerhard, Niță Viorica, Iustian-Schmidt Veturia, Crucean Aristotel, Crucean Emma Herta, Hompot Ana, Silvia Iuga, Forna Gheorghe, Lazăr Virgil, Aurel Olteanu, Bocu Liliana Maria, Bogdan Cerghizan, Eckstein Kovács Péter, Albăcan Sorin, Vasian Mircea, Pop Ioan, Mihăilescu Mircea, Stegaroiu C. Dan, Vlasie Nicolae, Sălcudean Vasile, Fărcaș Alexandru, Chicinaș Ionel, Iepure Dorel, Perde Crenguța, Leontin Cornel Iuhas, Forna Doina, Oșianu Doina, Osian Iuliu, Groza Mihaela, Șuteu Liana, Șuteu Sergiu, Marița Francisca, Marița Gheorghe A., Roman Ioan, Roman Carolina, Roman I. Dan, Toderan Maria, Toderan Dorin, Borza Manuela, Borza Bogdan și-a.

PROTEST

Comunitatea Românilor din Franța, adunată la Paris, la 8 martie 1993, protestează cu indignare împotriva terorii a cărei țintă este doamna LUCIA HOSSU-LONGIN, ziaristă română, autoarea filmului T.V. "Memorialul durerii".

Doamna LUCIA HOSSU-LONGIN este amenințată în permanență cu moartea, de către poliția secretă, totdeauna prezentă în România.

Ion Iliescu, care l-a condamnat la moarte pe Ceaușescu, folosește aceeași metodă ca și singerosul dictator, pentru a îngela Occidentul cu a sa "democrație originală".

Facem apel la țările democratice să apere adevărata democrație și drepturile omului în România.

Remus Radina, Cicerone Ionițoiu, Radu Negrescu-Suțu, Rodica Ivanov-Duțescu, Alexandru Bogdan, Celestin Duca, Charles de Hillerin, Aurelia Bela, Octavian Bela, Constantin Bastake, Elena Tsassis, Elisabeta Alexandrescu, Constantin Alexandrescu, Daniela Coursimault, George Dumitache, Gheorghe Stănculescu, Ion Mihnea-Tudor Dinu, Carmen Mariana Mitrea, Nicolae Macovei, Nicolae Vasiliu, Constanța Peselu, Diana Martina Peselu, Stefan Peselu, Cornel Seciu, Mircea T. Solderea, Ion Alexandru Ghika, Sibila Dulducescu, Gherghina Pintilei, Valerica Marinescu, Ana Cojocaru, Barbu Cornelius, Radu Atanasiu, Mircea Grecu, Romeo Florin Galea, Radu Brașovan, Gheorghe Paștiu, Miluță Arhirie, Vasile Stoicu, Constantin Pintilei, Ion Rădulescu, Liviu Zaharia, Ovidiu Zara, Costel Popovici, Lucia Coman, Alexandra de Hillerin Vulcănescu, Marie-Hélène Vulcănescu, Ion Diaconiu, Elena Matasă, Marily Le Nir, Sorina Tothezan, Ion Vitez, Dinu Zamfirescu, Gheorghe Chivu, Petre Teodorescu, Pavel Codă, Livia Valter, Gheorghe Dima, Gheorghe Bentz, Virgil Vasiliu, Marian Costache, Marioara Blănaru, Serban Demetru, Vasile Simon, Iancu Perifan, Aurel Săbăila, Ion Ivan, Nicolae Evolceanu, Alexandru Herlea, Dimitrie Cădere, Antonia Constantinescu, Adrian Michaloux.

Am primit la redacție următoarele semnături:

Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, Paris; Remus Claudiu Litan, Cluj; Mircea Drăgan Noișteeanu, Agnita; Ungureanu Mirela, București; Elisabeta Rudei, Constanța; Victoria Popa, Ploiești; Eugen Popa, Ploiești.

Lista rămîne deschisă.

Mulțumim săptămînalului "22" pentru posibilitatea oferită de a fi alături de acei oameni care doresc și fac totul pentru cunoașterea adevărului istoric privind situația României și a poporului român în perioada de după anul 1945.

"Memorialul Durerii" reprezintă oglinda suferințelor atroce indurate de poporul român în această perioadă și de aceea ne alăturăm celor care simt și gîndesc că nimeni nu are dreptul să impiedice un popor să-și cunoască adevărata istorie.

Considerăm absolut necesar ca difuzarea acestui serial să continue și, pe cît posibil, să se facă în orele de maximă audiență. Ar fi necesară chiar redifuzarea lui.

Eugen Rusu, Covrig Măriuca, Fulica Anica, Bereșescu Maria, Tehea Aurica, Szappanyos Gabriela, Szappanyos Tiberiu, Pelea Georgeta, Mester Csaba, Voia Sorina, Rusu Liana, Balog Aurelia, Takács Margit, Cosmuța Leontina, Morariu Marius, Durutya Ludovic, Ambrus Iosif, Voia Aurelian, Moiseș Mioara, Buta Viorica, Gorcea Elena, Bandi József, Egyed Szende, Peter Paul, Both András, Antal Zoltán, Deak József, Deak Francisc, Stirbet Angela, David Daniel, Oprescu N. Vasile, Mureșan Anca, Vrînceanu Romeo, Vrînceanu Hajudka, Kezdi Claudia, Schuller Carmen, Molnar Irma, Demuth Elisabeta, Dîța Maria, Bunea Maria, Cociș Maria-Ana, Iacob Adrian, Nagy M. Stefan, Pupăză Aurelia, Tipser Gabriel, Moldovan Simona, Măs M., Săvon Dorina, Flesariu Rodica, Stupariu Cornelia, Radu Ionela, Isvodă Florentina, Bujor Roxana, Ursu Rădița, Cloanța Violeta, Fărcaș Maria, Orban Maria, Sütő Erzsébet, Filip Irina, Bădin Angela, Jucan Angela M., Balázsi Györgyi, Boitoș Rodica, Sânta Erika, Furi Ildikó, Bot Marianna, Gligor Marianna, Bătălan Victor, Gal Ioana, Kohan Liliana, Simo Irina, Haler Ana, Ardelean Vasile Nicolae, Donciu Gheorghe, Fornoga Felicia, Diac Lucreția, Mate Ioan, Hatmanu Dan, Pavel Cristian, Elefterescu Monica, Edveș Iunona, Șonerieu Nicolae, Dobrilă Elisabeta, Itu Elena, Uleșan Gabriela, Lațcu Monica, Lăpădat Lucian, Dumitrescu Angela, Bányai Gabriella, Ilie Nicoleta, Drăgan Letiția, Kóvecsi Margareta, Simon Maria, Barbu Solomia, Coman Elena, Gălățan Mircea, Gofita Ermilia, Pătrinjei Ioan, Costin Miron, Tóth Sándor, Bîrsan Adrian, Teșcului Aurora, Siriteanu Norica, Strizu Valentina, Strizu Ilie, Polder Ibolya, Mester Gizella, Irimie Dorina.

Sighișoara,
2 martie 1993

COMITETUL
DE INITIATIVĂ
AL
ASOCIAȚIEI
PRIETENILOR
CENTRULUI
CULTURAL
FRANCEZ DIN CLUJ

Centrul Cultural Francez a desfășurat de la înființare o varietate și remarcabilă activitate. Datorită programelor concepute de Directorul Centrului, după o întrerupere instituțională de mai bine de 40 de ani, spiritualitatea franceză a devenit o prezență în viața Clujului academic. Crearea unei biblioteci în incinta Centrului a venit în întâmpinarea profesorilor universitari, din învățămîntul liceal, a studenților. Se poate afirma că, prin dialogul stabilit de Centrul Cultural Francez cu diferite medii intelectuale, s-a reușit să se suplimească exigențele specialistilor. Activitatea Centrului Cultural s-a dovedit inspirată, prin organizarea unui program de vizite efectuate de personalități de prim plan ale vieții științifice și culturale franceze. Deși timpul care a scurs de la înființare este relativ scurt, rezultatele obținute sunt apreciabile. Mai mult, activitatea Centrului a reușit să polarizeze atenția cercurilor intelectuale din afara Clujului academic, într-un moment în care în această parte de țară, ca de altminteri în întreg spațiul românesc se realizează o necesară reconectare la sistemul de vase comunicante ale culturii europene. Așa se explică interesul intelectualilor din alte orașe, ca: Sibiu, Alba Iulia, Satu Mare, Bistrița etc., pentru activitatea acestui Centru.

In aceste circumstanțe considerăm că în cadrul creat de Centrul Cultural Francez se poate organiza o asociație Franța-România, care să dea o formă instituționalizată aspirațiilor intelectuale. O astfel de asociație poate să devină o modalitate de propagare a culturii franceze în Transilvania, reluând fizul unor strălucite inițiative și realizări instituționalizate în perioada interbelică.

Considerăm că Centrul Francez trebuie în mod necesar să-și continue activitatea în capitala Transilvaniei, unde, prin universități și institute de cercetare, se poate organiza o iradiere a valorilor unei culturi de care spiritualitatea noastră a fost împregnată.

Amintind aceste adevăruri, socotim că existența și utilitatea Centrului Cultural Francez nu trebuie chestionată, ci dimpotrivă amplificată prin noi inițiative care să depășească ceea ce s-a creat în perioada interbelică. Din punct de vedere al intelectualității, indiferent de opțiunile politice, credem că ideea fondatoare trebuie păstrată și dezvoltată într-o epocă în care revenirea la normalitatea comunicării este imperioasă.

Pentru aceste rațiuni vă rugăm să vă solidarizați cu punctul nostru de vedere prin îscăliturile proprii.

Mihai Oroveanu, Napoleon Tiron, Florin Ciubotaru, Sorin Ilfoveanu, Mircea Spătaru, Ana Lupăș, Mihai Buculei, Horia Paștina, Victor Neumann, Gabriel Lileanu, Sorin Vieru, Anca Oroveanu, Radu Filipescu, Victor Bârsan, Magda Cârneci, Thomas Kleininger, Petru Lucaci, Pavel Câmpeneanu, Ștefana Steriade, Călin Anastasiu, Radu Bercea, Mariana Celac, Andrei Cornea, Mihai Șora, Ana Șincai, Alin Teodorescu, Liviu Antonescu, Doru Cosma, Aurelian Crăiuțu, Mircea Diaconu, Smaranda Enache, Ferencz Zsuzsanna, Stere Gulea, Victor Rebengiuc, Gabriela Adameșteanu, Rodica Palade, Th. Redlow, Lia Perjovschi, Dan Perjovschi.

București, luni 8 martie (AFP)

(...) Din surse diplomatice franceze de la București, s-a recunoscut existența unor "dificultăți financiare", subliniindu-se totodată că "n-a fost luată nici o decizie privind eventuala închidere a Centrului Cultural din Cluj".

In afara Institutului Francez din București – care există din 1924 –, trei centre culturale franceze au fost deschise la sfîrșitul anului 1990 în România: la Cluj, la Timișoara (în vest) și Iași (în nord-est). Ultimele două dispun de sedii proprii. În timp ce acela din Cluj este adăpostit în localuri provizorii.

Paris, joi 11 martie (AFP)

In urma publicării de către cotidianul *Le Monde* a informației potrivit căreia Centrul Cultural Francez din Cluj, România, ar fi amenințat de închidere, doamna Catherine Tasca, Secretar de Stat pentru relații culturale internaționale, a tîntuit să facă următoarea precizare: "Vesta închiderii Centrului Cultural Francez din Cluj, ca și a oricărui alt centru din România, este lipsită de orice temei".

FĂRĂ COMENTARIU

LA ÎNCHEIEREA EDIȚIEI

ANDREI CORNEA

Foto: GINA MARIN

INTELECTUALI SOVĀIELNICI ?

Polemicile din viața noastră publică, dispoziția așezării deputaților în parlament, alcătuirea guvernului, discursul jurnalier și jurnalistic, dar și o prea lăudabilă inertie a gîndirii tind să sugereze că "marea luptă" se dă la noi, mereu, între Putere și Opoziție. Acestea se înfățișează drept entități manifeice opuse, asemănătoare mai degrabă unor "stihii" universale sau unor Idei platonice decât unor grupuri de oameni, ce poartă totă fireasca fluiditate și incertitudine a sublunarității.

Departate de mine totuși gîndul de a nega importanța, fie și formală, a distincției Putere-Opoziție. Ceea ce vreau însă să susțin este că amintita distincție reflectă doar relativ și incomplet o realitate mai profundă și care penetreză societatea românească cu adevărat în toate straturile sale: confruntarea între tendința reformatoare și cea conservatoare.

Această realitate nu este deloc nouă. De trei ani de zile se știe sau ar trebui să se știe că de puțin solidă este apartenența unor personalități sau partide la Putere sau la Opoziție, definite în termeni radicali și definitivi: "ei" și "noi". Cine ar fi prevăzut acum un an și jumătate că dl. Petre Roman se va afla alături de dl. Corneliu Coposu pe aceleasi bânci din dreapta ale Camerei Deputaților și nu dl. Radu Câmpeanu? În orice caz, nu aceia care îl acuzau pe fostul prim-ministru de "neo-comunism" (inclusiv dl. Coposu). În această ordine de idei, merită de amintit o discuție ce a avut loc în urmă cu mai puțin de un an la GDS, în cadrul căreia mai mulți participanți au privit cu scepticism, cînd nu de-a dreptul cu oricare, o eventuală alianță a Convenției Democratice cu FSN. Dar dacă ceea ce ieri părea absurd sau profund reprobabil astăzi se arată și în ordinea lucrurilor, de ce nu s-ar repeta istoria? De ce n-ar fi mîine dl. Mișu Negrițoiu sau dl. Adrian Năstase alături de "noi", pe bâncile parlamentului ori în guvern? N-ar fi vorba aici despre realizarea mult răsuflatului "consens", ci despre recuperarea și manifestarea a ceea ce am numit "realitatea profundă".

În fapt, multe dintre disfuncțiile vietii noastre politice, dar și economice și sociale, se nasc din suprapunerea polarității, uneori superfciale, Putere-Opoziție peste distincția de fond, de esență, reformatori-conservatori, sau, spus altfel, distincția dintre cei ce doresc și înțeleg reformă și cei ce nu o înțeleg sau/și nu o doresc. În această lumină aș dori să privim un moment chestruș moțiunii de cenzură depuse de Opoziție (FSN, CDR și UDMR) împotriva guvernului Văcăroiu.

Cred că este destul de limpede că acest guvern, cît și majoritatea parlamentară pe care el se sprijină, au rezultat în urma unei "coalitări împotriva naturii" a reformiștilor și a conservatorilor din FDSN, după ce CDR și FSN au refuzat participarea la guvernare sau susținerea unui guvern de "tehnicieni". Reformatorii au de partea lor cunoștințe economice, susținerea cercurilor bancare interne și sprijinul internațional, în timp ce conservatorii se bazează pe populisti și național-comuniști din PUNR, PRM și PSM. "Programul" sau "Strategia" de guvernare reflectă acest compromis. Avem de-a face, în esență, cu un program reformator, cu multe părți pozitive, dar care se menține adesea în vag în privințe concrete și care conține destule contradicții. Firește, nici nu se poate altfel. Or, în această perspectivă, faptul că Guvernul nu a dorit să ceară un vot de încredere parlamentului – ceea ce moralmente, chiar dacă nu constituțional, ar fi fost de dorit – rămîne de înțeles. Discuțiile din parlament ni-i au arătat pe mulți reprezentanți ai PRM, PSM, PUNR, dar și pe dl. Coja de la PDAR, extrem de critici față de unele dintre prevederile reformiste ale Programului. Aceștia au afirmat chiar că vor susține guvernul numai cu unele amendamente. Or, atâtă vreme cît nu se votează, criticile amintite nu au decât o valoare retorică, dar odată ce programul ar fi fost pus la vot, săi convins că stîngiștii și naționaliștii ar fi pus condiții efective. Ei ar fi cerut, drept răspuns pentru "da"-ul oferit, nu numai modificări de substanță în program, eliminarea unor pasaje prea reformiste, dar și inițiative legislative anti-democratice. Mai ales însă, ar fi cerut – după obiceiul pămîntului – posturi comode în administrația centrală și locală, în televiziune, sistemul bancar etc. "Restaurația" din administrație s-ar fi amplificat iar prietenii lui C.V.

Tudor, Adrian Păunescu, Vasile Văcaru & Comp. și-ar fi sporit ofensivă și influență.

Guvernul nu a supus votului Programul. În schimb, prin depunerea moțiunii de cenzură din partea Opoziției, se va ajunge la același rezultat. Firește, din punct de vedere moral, acțiunea Opoziției este justificată. Pe de altă parte, se poate face raționalizat că, fie și în situația cînd moțiunea nu va trece – foarte probabil –, Opoziția va cîștiga o victorie tactică și propagandistică. În fața greutăților economice tot mai mari ce – cu probabilitate – vor surveni în următoarele luni, lumea – se poate argumenta – se va îndepărta tot mai mult de Putere și se va apropia de Opoziție, înțelegind că aceasta a refuzat explicit să-și asume responsabilitatea pentru programul de guvernare propus.

Cu toată prudența pe care aprecierea tacticilor și a acțiunilor politice o pretinde, cred că această tactică a Opoziției, cît și raționalizatul ce-i stă la bază sunt defectuoase. Într-adevăr, nimic nu ne încrezîntă că o probabilitate scădere a popularității guvernului și chiar a președintelui Iliescu, ce susține acest guvern, va duce la o întărire a credibilității publice a Opoziției. Mă tem că, de fapt, vor profita partidele naționaliste și extremiste și că, în general, ideea reformei va continua să fie tot mai compromisă. Se poate însă răspunde că Opoziția nu mai poate face mai nimic din acest punct de vedere. Nu mai poate face acum, desigur, dar, ar fi putut întreprinde ceva întrînd în structurile de putere astă-toamnă și impulsând reformă. Căci dificultățile nu se nasc din prea multă reformă, ci din prea puțină, cît și din inconsecvență la care obligă "coabitarea".

Dimpotrivă, depunând acum moțiunea de cenzură, Opoziția impulsioneză tocmai "coabitarea" și compromisurile păgubitoare din sfîrșitul coalitiei guvernamentale. Partidele extremiste au un excelent prilej de a-și vinde scump votul cel vor da guvernului; ele pot pune condiții, formula pretenții, reclama concesii, dificil de refuzat într-un asemenea "moment istoric", cum a denumit Ion Cristoiu ziua depunerii moțiunii. În general, Opoziția va determina de partea cealaltă o "strîngere a rîndurilor", o solidaritate în fața inamicului comun, o punere în rezervă a divergențelor interne, ceea ce nu va conduce deloc la perspective încurajatoare cel puțin pentru economie. Nivelul de trai va tinde să scadă și mai mult și, așa cum spuneam, mă îndoiesc de faptul că Opoziția va ieși în profit.

De aceea, lucrul de care partidele democratice ar trebui să se ferească este tocmai acesta: regruparea Puterii. Dimpotrivă, ele ar trebui să exploateze breșele dintre reformiști și conservatori din guvern și din majoritatea parlamentară, breșe apărute cu atită pregnanță cu ocazia votului recent asupra amendării în sens reformist a legii investițiilor străine. O moțiune depusă peste cîteva luni, în contextul acutizării crizei și al unei probabile incapacități a guvernului de a-și aplica propriul program, ar avea alt efect. Ea ar putea fi detonatorul ce ar face să explodeze coaliția guvernamentală și nu un liant pentru ea, cum e moțiunea de față. Democrația și reforma nu pot învinge în România într-un atac frontal – acest lucru ar fi trebuit să fie evident pînă acum. Ele pot însă cîștiga într-oabilă politică a alianțelor și prin divizarea adversarului principal. Dar pentru a-l diviza, acesta trebuie mai întîi definit. Atâtă vreme însă că mulți și influență oameni politici de la noi (dar și jurnaliști, scriitori etc.) vor continua să judece numai în termeni ipostatici de Putere și Opoziție, lucrul va fi cu neputință.

Iată de ce poziția rezervată a PAC-ului în chestiunea oportunității moțiunii de cenzură mi s-a părut pe deplin justificată. Dar atitudinea PAC rămîne oarecum singulară și "dizidentă" în cadrul Opoziției. Unii – spirite pripite – vor începe deja să miroasă "trădarea"! Aceștora, opțiunile și propunerile lui Petre Roman – arhi-inamicul de ieri – li se par acum probabil mai de încredere, sau, oricum, mai serioase și mai de luat în seamă drept linie generală a Convenției Democratice decât cele ale lui Stelian Tanase sau Călin Anastasiu. "Sic transit gloria mundi." și apoi, se știe de mult: intelectualii sunt sovăielnici!

TELE... VIZIUNEA

Foto: GINA MARIN

TIA
SERBĂNESCU

SUPER-PATRIA

Ce-i patria? E vizita neanunțată a președintelui Iliescu la mitingul Confederației "Familia" a sindicatelor hidroenergeticienilor. Urcat la tribună ca-n 12 ianuarie pe tanc, dl. Iliescu și-a serbat ziua de naștere într-un mic discurs consacrat problemei în care se consideră specialist: construcțiile de apă. Numai că "Familia" nu s-a prea sensibilizat. Dl. președinte, care tocmai își prindea cel de al 63-lea trandafir în buchetul anti-criză, a ignorat faptul că-n ziua de azi nici o familie nu gustă vizitele neanunțate. Ca atare, familia s-a dezis de onoarea acordată, calificînd-o drept "inițiativă personală". Ca să vezi! Cînd are și dl. Iliescu o inițiativă, tocmai atunci se brodește prost. Atașamentul său față de clasa muncitoare riscă să fie neîmpărtășit. Mai lipsea ca, furat de moment, dl. Iliescu să scape vreo lozincă antiprezidențială. Astă-i patrial! Aci te votează, aci te uită.

Ce-i super-patria? Ne-a lămurit dl. Everac. Cățărât pe ora de vîrf a TV, ca dl. Iliescu pe remorca ARO, domnia sa și-a oferit tradiționala ședință de tratament cu raze de reflector pe care i le-a prescris destinul. Ce-i super-patria în vizionarea înăcrimată a d-lui Everac? E chiar comerțul. Comerțul fără frontiere. De ce nu și medicii fără frontiere? – astă dl. Everac nu ne-a mai spus. Deocamdată doar cei care sparg granițele fără nici un atașament, cumpărînd și vinzînd din toate părțile – peste capetele bietelor popoare –, își pierd patria dar își cîștigă o super-patrie. Nu s-a înțeles bine dacă dl. Everac vede în expresia "super-patrie" ceva superior patriei (după cum arată) sau ceva inferior (după intonația domniei sale). Această contradicție î-a jucat feste – căci și cuvîntul te vine și te cumpără cînd cu gîndul nu îndeștești. Încît nu se mai pricepe: e bine sau e rău că se face comerț în toată lumea sau ar trebui, pentru ca dl. Everac să-și steargă lacrima cauzată de Valter Mărăcineanu, ca el să se desfășoare numai în interiorul aceleiasi țări? Adică să cumpărăm numai și numai ce nu producem noi, din astfel o pildă de comerț original. Firește, patriotismul absolut în materie ar fi să vinde și să cumpărăm fiecare de la noi însine. Cu stînga ne vinde, cu dreapta ne cumpărăm. Astfel vom da "uleiului valoare de mir și pămîntului valoare de mumă", rămînem sigur români și chiar mai mult decit astă, putem relua vorba preferată a epocii de aur: "eu produc, eu controliez, eu beneficiez". În felul acesta ne eliberăm patria de sub super-patriile îmbulzite peste capul nostru proporțional cu misiți – care fac chestia astă (zice dl. Everac) încă din timpul Războiului de Independență. N-a prins dl. Everac de veste; adevărul e că grozavia se întimplă mai demult. Se spune că "ne papă" comercianții ăștia (fir-ar să fie) de secole bune și noi tăcem. Nici măcar nu observasem că sunt super-patriot. Credeam că și fac meseria (bine-rău, astă-i altă treabă care n-a încăput în tabletă întrucât nu calitatea ei îl interesa pe dl. Everac, ci însăși funcția) și astă tot. Acum ne plătim orbirea. Se vede clar că indivizii comercianți au supraviețuit, în timp ce dorobanții înfometăți de la '877 au murit demult. Ministerul Comerțului Exterior par deci, și ele, suspecte. Comerțul, reiese, a rezistat fiind imoral. Dl. Everac are toate motivele să fie întristat. Pentru a se consola de pierderea dorobanților n-are decât să arunce o privire pe statistici. Acum avem vreo zece milioane de înfometăți ca dorobanți de la Plevena. Să, având puțină răbdare, să-ri putea să devină toți (din acest punct de vedere) dorobanți. Cei cu super-patria sunt, vorba inginerului său, "puțini". Dacă și pune mintea Garda Financiară, și culege din Obor și ni-i arată la televizor. Necazul e că mulți dintre ei nu prea sunt fotogenici. Cei care arată corespunzător au tot felul de imunități și-și țin banii peste granițe. În super-patrie...

Regina Ana la București

* Joi 11 martie, la ora 15.50, a inceput vizita în România a Majestății Sale Regina Ana. Una dintre organizatoarele vizitei a fost Liga Studenților din Universitatea București. Sala de sosire a aeroportului era plină de stu-

dent, de femei și bărbați, cu portretele Regelui și cu poze ale familiei regale în mină, ziaristi care așteptau, într-o imbulzală greu de descris, ieșirea Reginei din vamă. Odată cu apariția Majestății Sale, s-a produs o asemenea ambuscadă în sală și în fața intrării în aeroport, încit puțini dintre cei veniți să o întâmpine ar fi reușit să o să vadă, dacă, la ieșire, Regina Ana nu s-ar fi oprit cîteva minute la mașină, ridicându-se pe prag, pentru a-i salută. S-a scandat "Regele Mihai", "Regina Ana", "Monarhia salvează România".

* În fața Hotelului Continental, unde a locuit Regina Ana în aceste cinci zile, aștepta o mulțime compactă de peste 1.500 de oameni. Am avut senzația că aici se adunaseră bătrâni și tinerii, cei mai deznădăduiți. Majestatea Sa a reușit cu greu să coboare din mașină și să intre în hotel. Oamenii au râmas așteptați ca Regina Ana să iasă la fereastră. La un moment dat, o bătrână a strigat, cu o voce încărcată de lacrimi: "Nu mai putem!

Ajută-ne!". Multimea scanda continuu: "Nu mai vrem 10 Mai fără Regele Mihai", "Veniti acasă".

* Seară, Regina Ana a participat la spectacolul "Vreme trece, vreme vine", organizat de Radiodifuziunea Română, apoi a luat masa în cerc restrins cu personalitate ale vieții culturale și politice românești.

* Vineri dimineață, Regina Ana i-a primit, printre alții, pe dr. Cornelius Coposu (președintele PNTCD), Mircea Ionescu Quintus (președinte PNL) și Renaud Vignal (ambasadorul Franței). Momentul central al zilei l-a constituit festivitatea de dezvelire a bustului Majestății Sale Regele Mihai, realizat de sculptorul englez David

Creegan (autor și al unui bust al reginei Angliei). După cum au subliniat discursurile, sculptura a fost dărâtă de diaspora română studenților, ca un omagiu adus eroismului tinerilor care au luptat în decembrie '89. Festivitatea a avut loc în Aula Mare a Facultății de Drept, cuvîntul de bun venit adresat Majestății Sale fiind rostit de președintele Ligii Studenților, Viorel Badea. Intrat în sală la cîteva minute după Regina și plecând de altfel cu 10 minute înaintea Majestății Sale, dl. Emil Constantinescu, rectorul Universității, a vorbit scurt, convențional, urindu-i bun venit din partea profesorilor și studenților. Mi s-a parut că a fost luat prin surprindere atunci cînd a fost invitat să vorbească și a evitat cuvintele: Majestate, Rege sau Regină. Prezența bustului Regelui Mihai în aulă a stîrnit o mică agitație. Bustul urma să fie așezat la sediul central al Ligii, la Facultatea de Drept. Reportajul T.V. de la festivitatea de dezvelire a creat o anumită ambi-

gitate, permitînd să se înteleagă că bustul va rămîne în aulă. În urma unor discuții dintre dl. Emil Constantinescu și conducerea Ligii Studenților, aceasta a dat sîmbătă 13 martie, la emisiunea Actualitate a Televiziunii, un comunicat în care se specifică faptul că bustul Regelui Mihai se află la sediul central al Ligii.

* În spiritul tradiției familiei Regale, Regina Ana a vizitat Casa de copii nr. 5 din București Noi și Căminul de bătrâni din Străulești. Seară, la Muzeul George Enescu a avut loc un recital al pianistului Dan Grigore, urmat de o scurtă recepție la care au fost invitate personalități culturale, printre care Al. Paleologu, Nicolae Balotă, Octavian Paler, Adrian Iorgulescu, Andrei Pippidi, Andrei Pleșu, Tia Șerbănescu, Pascal Bentoiu, Alecu Beldiman, Doina Băscă, Mihai Creangă, Gabriel Andreeșu, Gheorghe Fîrca, Nicolae Brânduș, Sorin Ilfoveanu, Sorin Dumitrescu, precum și ambasadorii Olandei, Angliei, Elveției, Spaniei și a.

* Sîmbătă 13 februarie, Regina Ana a luat prînzul cu studenții, la Complexul Grozăveni. A urmat o scurtă vizită la Biserică Stavropoleos, unde preotul Iustin Marchis a tinut o scurtă slujbă, apoi la Muzeul Național de Istorie. Seară, Majestatea Sa a asistat la spectacolul "Rigoletto", la Opera Română. Înaintea spectacolului, Regina Ana a fost rugată de studenții să vorbească mulțimi strîns în fața Operei de la microfonul instalat sub coloanele clădirii. Printre altele, Majestatea Sa a spus: "Tineretul este speranța zilei de mâine". În sală, surpriză: spectacolul începusă, luminile erau stinse. În momentul cînd a intrat Regina în sală, interpreți au început să aplaudă, să au aprins luminile și spectacolul a fost reluat.

* Duminică 14 februarie, Regina Ana a depus coroane de flori la Cimitirul Eroilor căzuți în decembrie '89 și la Statuia Eroului Necunoscut și a participat la Liturghia de la Patriarhie, oficiată de IPS Teoctist. La un moment dat, mulțimea care aștepta în Piață din fața Catedralei, exasperată de eforturile Patriarhului, în predica din după slujbă, de a evita orice referire directă la monarhie sau la familia Regală, folosind perifraze de genul "astăzi români veniți de peste hotare..." l-a întrerupt strigând "Regele Mihai". În

Foto: ISCHI ANTIP

acel moment usile bisericii au fost inchise, dar mulțimea a continuat să scandeze. După slujbă, Regina a făcut o scurtă vizită Patriarhului. La ieșire, Majestatea Sa s-a îndreptat spre mașină: lumea se înghesua să o vadă, să o atingă, să îi ofere flori. S-a strigat continuu "Regele Mihai", "Regina Ana", "Monarhia salvează România", "Nu mai vrem 10 Mai fără Regele Mihai", "La primăvară, Regele în țară". De-a lungul Dealului Mitropoliei, pînă la poale, mulțimea a format un culoar viu, prin care mașina Majestății Sale a trecut înacet. După amiază, Regina Ana a vizitat Mănăstirea Tigănești și satul.

* Ultima zi a vizitei Majestății Sale a inceput în mijlocul elevilor Colegiului Sfîntul Sava. Ea a continuat la Secția de boli infecțioase a Spitalului Colentina (pavilionul copiilor bolnavi de SIDA, precum și la pavilionul destinat acestor copii, aflat în construcție și finanțat de Fundația "Principesa Margareta"). Vizita s-a încheiat la ora 16.45, cînd avionul a decolat de pe aeroportul Otopeni.

RALUCA STROE BRUMARIU

Sindicatele între Putere și Opoziție

Nu puțini au fost cei care în același trei ani și-au pus speranțele în sindicate ca factor determinant în ieșirea (sau intrarea) din (în) criză. Să ne amintim că primăvara '91 a fost marcată de greve, mitinguri, proteste ale sindicaliștilor care își descoperneau propria forță, lăsînd să se înțeleagă că de ei depinde căderea sau menținerea guvernului. Si opinia publică la fel credea. Să racunoaștem cu onestitate că Opoziția a sperat de multe ori că sindicatele vor rezolva ceea ce nu poate, că mișcările și revendicările lor au fost susținute cîteodată în mod exagerat tocmai din acest motiv: al scooterii castanelor din foc cu mină altuia. Sau invers: atunci cînd mișcările eșau, acuze din cele mai diverse, de genul masă de manevră, supra-estimare a proprietăților dimensiuni, oportunitate, au fost aruncate în capul liderilor. Bineînțelea, ele veneau din ambele părți, pentru că atât Opoziția, cât și Puterea au realizat că muncitorii ieșîți în stradă cu pancarte și sloganuri "anticomuniste", aflatî încă în stare de extaz revoluționar, constituie o forță ce nu poate fi ignorată, ba mai mult, poate fi utilizată. De aceea, anul întîi postrevoluționar a reușit să transforme sindicatele într-un fel de partid lipsit de ideologie și

coerență, un factor politic de presiune.

Dezamăgirea a fost însă pe măsura speranțelor. Grevele și mitingurile anunțate cu tamtam nu reușeau să strîngă decît cîteva mii de oameni, confederațiile sindicale sfîrșeau prin a se acuza reciproc, iar lipsa de coerență a acțiunilor era atât de evidentă încît cu greu a putut fi evitată discreditarea definitivă. Dar tot răul spre bine. Pentru că în felul acesta înșaga sindicalele au fost nevoie să-și reconsideră poziția, să-și evaluateze potențele și strategia, să treacă de la general ("Jos guvernul comunist!") la particular ("Vrem salarii indexate!"). Au înțeles, deși în plan concret acest lucru nu se vedea nici acum, că grevele nu se fac cu lideri, ci cu sindicaliști, că anunțarea unui miting "la care vor participa sute de mii de oameni", dar la care se strîng cu greu cîteva mii, este primedjioasă pentru "imagină". Așa cum continuă să fie neplăcut ca ducindu-te într-o fabrică să constați că muncitorii de acolo habar n-au la ce să sint sindicaliști sau care le este liderul pe secție. Clivajul între conducere și "bază" este încă o realitate pe care degeaba încercăm să-o eludăm.

Pe de altă parte, și Puterea (mai puțin Opoziția) a înțeles la rîndul ei că forță sindicală nu este reală (mă refer la anul 1991) din lipsă de unitate, experiență și strategie. Rezultatul a fost că spaimea guvernătorilor în fața presiunilor de tot felul a scăzut, cedările au atins nivelul zero și s-a trecut

nolens-volens de la epoca negocierilor "de stradă" și prin portavoce la cea a adevăratelor negocieri bazate pe texte de lege și angajamente reciproce. Noua etapă își are desigur și dezavantajele ei, multe acțiuni fiind dezamorsate încă înainte de declansare, prin trucuri și promisiuni de tot felul sfătuite în cel mai pur stil politicianist, amînările sine die și trasul biocratic pe sfărăt intrînd deja în "stilul de muncă" al ambelor părți. Indiferent însă de (ne)concretețea unor rezultate și de metodele folosite, a fost o școală indispensabilă pentru belligeranți, o perioadă de maturingare.

In ultimul timp, se constată o revigorare a mișcărilor sindicale (numai în săptămînile precedente au avut loc patru mitinguri și trei greve de avertismenț, dintre care cea a profesorilor din învățămîntul mediu constituie un veritabil semnal de alarmă), o reașezare a trupelor în poziție de război, o radicalizare a atitudinilor. Cauza poate fi atât săracia, cit și acutizarea fenomenelor politice (vezi mojonea de cenzură care pună guvernul într-o situație dificilă). Numai că, de data aceasta, liderii sindicali au ceva mai multă experiență și au tras o serie de învățămînte din eșecurile anterioare. Fiocare mutare pe tabla de șah este intens analizată, loviturilor de teatru sau demonstrațiilor de forță preferindu-li-se politica pașilor mărunti și a rezultatelor de perspectivă. Pe masa negocierilor sunt aduse pe rînd punctele în litigiu (contractul

colectiv de muncă, politica salarială etc.), cedindu-se cîte puțin pentru a se obține apoziții mai mult.

Cu toate acestea, suspendarea, începînd cu 1 mai, a subvențiilor, ce va produce o scădere bruscă a puterii de cumpărare (chiar și acum salariul minim net pe economie este mai mic decît pensia minimă), pe fondul săraciei în continuă ascendență, sint factori care ar putea perturba "liniste" negocierilor. Luna mai se prefigurăă să fi piatra de încercare atât pentru executiv, cît și pentru Opoziție, din motive evident diferite. Si totuși este justificată teama unora și așteptarea altora, în ambele cazuri la mijlocul sfîrșindu-se sindicatele? Apoi, sint sindicatele pregătite să reînceapă lupta în forma din 1991? Nu vom avea de înfruntat o nouă deziluzie? Si este oare corectă miza pe tulburările sociale, ca și subestimarea lor?

În primul rînd, aşa cum spune și dl. Bogdan Hossu - liderul Cartelului "Alfa" -, "O grevă generală sau un miting nu înseamnă o revoluție, o răsunătură totală a guvernului sau a sistemului, ci o sensibilizare a opiniei publice, a legislativului și a partenerului de dialog. Este o utopie să se credă că printr-o grevă generală va cădea guvernul". Iar în al doilea rînd, așteptă pînă în luna mai, cînd măsurile preconizate vor fi puse de la practică, poate fi un joc periculos sau, oricum, tardiv. Îeftinirea benzinei a fost singurul caz în care s-a obținut revenirea asupra unei măsuri,

în rest lucrurile au cam rămas bătute în cuile hotărîte de guvern. În acest sens, dl. Hossu este de părere că mișcările sindicale vor trebui să fie de preîmpinare. Astă în cazul în care totul nu se va rezolva (sau amîna) la masa negocierilor. Deci miza pe luna mai poate fi o altă utopie. Sindicatele au devenit mult mai prevăzătoare decît vrem noi să acceptăm, urmărind cu prioritate revendicările ordin salarial ("La fiecare miting să cîștigă cîte ceva - puțin în raport cu doleanțele, dar mult în raport cu partenerul de dialog").

Desigur, se pot face în continuare speculații asupra folosirii sindicatelor ca masă de manevră (de ce mitinguri chiar înaintea prezenterii programului?, de ce cererea de menținere a subvențiilor cînd reforma trebuie să meargă înainte?), dar dincolo de posibilitatea justificării a acestor presupuneri rămîne o realitate pe care nu o putem nega: sindicatele se găsesc în momentul de față între dezamăgirea provocată de Opoziție și cea mult mai mare provocată de Putere. Așa stă lucrurile, nu ar trebui deloc să ne miră dacă în luna mai sindicaliștii se vor mulțumi cu indexările de 9 %, din care, stringind bine curea - practică există, slavă Domnului! -, și vor cumpăra ceapă verde și salată, injurînd "linistit" printre dinți pe toată lumea la grămadă.

ANDREEA PORA

ILIE SERBĂNESCU

ANTI-REFORMIȘTII CONSTRÎNȘI SĂ VOTEZE UN PROGRAM REFORMIST

Executivul Văcăroiu nu putea fi, în ultimă instanță, decât mulțumit de controarea îscăță între opoziție și partidul guvernamental, pe teme procedurale, la prezentarea în Parlament a ceea ce am putea numi, pentru a nu participa noi însine la controversă, intențiile sale în guvernare, în formă detaliată și conținută. Mulțumit, pentru că astfel sănsele supraviețuirii sale politice creșteau. Contestarea de către opoziție a aducerii doar în atenție – spre informarea și nu spre aprobarea Parlamentului – a acestor intenții a solidarizat în jurul executivului, pentru înfringerea opoziției, nu numai partidul guvernamental, ci și aliații săi de pînă acum (PUNR, PRM și PSM). Culmea este însă că solidarizarea acestor forțe – fapt curenț și deci deosebit de neobișnuit – s-a manifestat în legătură cu prezentarea unor intenții guvernamentale despre care se știa că, pe fond, dău curs mai degrabă concepțiilor opoziției despre reformă decât celor proprii. Dacă și cu ocazia supunerii spre aprobare parlamentară situația se repetă, s-ar asista la paradoxul ca intenții de guvernare în principiu pro-reformiste să capete tocmai votul anti-reformiștilor, numai să nu se dea cumva căci de cauză opoziției? Ceea ce, să recunoaștem, ar fi aberrant – dar din păcate nu și imposibil în România – și ceea ce de fapt ilustrează perfect incercările în care se află în cazul în spatele forțelor anti-reformiste, obligate să aleagă, supărător pentru ele, între concepțiile lor politico-economice și interesele concrete de putere.

Dacă însă forțele respective se decideau să pună serios în discuție latura esențial reformistă a intențiilor guvernamentale, atunci opoziția – ce găsea oricum în acestea multe din cele proprii – își putea da ea votul favorabil.

Să, evident, doar în cazul în care opoziția nu dorea să mai stea în continuare deosebit, ci viza să participe la guvernare, executivul actual era amenințat. Deși nu era deosebit sigur că în situația unei moțiuni de cenzură – unică formulă la care putea apela în acest scop opoziția – aliații FDSN ar fi votat și ei căderea guvernului numai pentru că aveau critici la adresa intențiilor economice ale acestuia.

Moțiunea de cenzură: unde dai și unde crapă!

Dimpotrivă, consecința respingerii unei moțiuni de cenzură pripită și inabil introduce (pentru că, dincolo de orgoliiile satisfăcute ale inițiatorilor, nu are ca finalitate accesul opoziției la guvernare) poate fi tocmai compromiterea, de nepermis chiar și pentru o perioadă, a reformei înseși, căci solidarizarea posibil doar de conjunctură a anti-reformiștilor în jurul unui guvern care nu le exprimă fidul dorințele politice și economice riscă să se "cimenteze" treptat, pe măsură ce, intrați în jocul dependentelor de vot, reformiștii din executiv și FDSN se vor vedea constrinși să cedeze teren. Să doar atât așteaptă anti-reformiștii din executivul însuși, care s-au folosit deja de absența unui program tocmai pentru a introduce pînă acum, pe ușă din dos, o serie de măsuri de tip etatist și care, sără dubiu, păzesc cum se spune la cotitură ocazia de a le prelungi și accentua în ciuda liberalismului ce răzbate din intențiile guvernamentale de acum oficializate. Așa cum a fost făcută, moțiunea de cenzură reușește să întărescă anti-reformiștii, care vor presa în direcție stopările reforme. În orice caz, în ce privește continuarea acestelui țara rămîne la dispoziția d-lui Iliescu. Frumos să ajunsă să ne rugăm ca dînsul să nu dorească blocarea reformei!

Existau, probabil, inclusiv în actualul guvern, forțe cărora le-ar fi convenit un vot (nu conta formula), în fond pentru clarificările pe care le considerau necesare. Numai Cotroceni nu doreau, cu siguranță, acest vot, căci îl expunea pe președintele Iliescu în situație incomodă fie de a rămâne să se afișeze în clar doar cu aliații din stînga FDSN, cu consecințele corespondente asupra imaginii și finanțării externe, fie de a-i abandona în favoarea unei opoziții pe al cărei devotament față de sine nu se putea baza. Pentru dînsul ideală ar fi fost, deci, menținerea actualei formule parlamentare și guvernamentale, cu continuarea reformei. În legătură cu care se poate spune că intențiile executivului Văcăroiu trimite un mesaj străinătății. Dar nici în noua situație nu va fi chiar rău, întrucât poate nu va scăpa prilejul de a se prezenta în salvatorul reformei.

Intențiile guvernamentale exclud, cel puțin prin ceea ce afirmă, orice încercări de stopare a reformei. Se evită o incriminare directă a guvernărilor anterioare și se vorbeste deschis de continuarea reformei începute. Singura lovitură indirectă dată guvernării Stolojan este prezentarea în cîrlor cele mai sumbre a situației economice la preluarea mandatului de către dl. Văcăroiu, fără a se menționa și rezultatele certe ale fostei guvernări pe linia echilibrării principalelor corelații macroeconomic. Această prezentare unilaterală – în parte justificabilă pentru a se evidenția moștenirea grea de la care noui executivi a pornit, spre a nu se avea cine să te ce pretenții de la el – împreună cu aprecierea că politica bazată pe liberalismul clasic s-a probat inadecvată în perioada de tranziție (formulare însă suficient de alunecoasă pentru a nu incrimina reforma în sine) sunt, se poate spune, unicele satisfăcătoare date stîngișilor peuneristi, pesemisti și peremisti. În rest, aceștia nu prea mai pot găsi ceva din propriile intenții în cîrlor ale guvernului Văcăroiu; eventual, doar unele obiective generale de ordin economic sau al protecției sociale, dar nu și abordările concrete de tip strict centralist la care aspiră. Nu are nici un fel de acoperire aprecierea d-lui Solcanu, de la FDSN, că schița Văcăroiu a fost amendată cu elemente din programele FDSN și aliaților săi. De altminteri, din partea guvernului, dl. Negrițiu a și dezmințit asemenea afirmații.

"Decamuflare"

– un pas înainte

Rămîne un fapt că abordările fundamentale în intențiile guvernului sunt pro-reformiste. Deosebit de importantă este breșa pe care guvernul și-o propune în poate cea mai complexătoare dintre problemele grave ale economiei românești: neviabilitatea unui segment al industriei. Breșa ar urma să fie pentru o primă fază pur și simplu transparentă. Este un pas mic, dar indispensabil. Segmentul neviabil al industriei trebuie, înainte de toate, depistat, căci o confuzie a fost special întreținută pentru ca situația reală să nu fie scosă la suprafață. Să la înălțarea acestei confuzii ar urma să contribuie decizia de abandonare a subvențiilor pe ramuri sau întreprinderi și instituirea subvențiilor pe produse. Apoi, pentru a fi clar tuturor, segmentul respectiv trebuie să știe că depinde de banul public, iar contribuabilită să cunoască deschisă cu căci și nevoi să participe la întărirea acestui segment. Astfel, societatea însăși va fi împinsă să hotărască ce este necesar și ce nu este necesar dintr-o industrie despre care se spun lucruri atât de controverse, și dacă ceea ce nu este neapărat necesar merită efortul public. Guvernul nu se mai arată dispus nici la compensări globale și nici selective. În ceea ce se numește "blocajul financiar", deci la preluări automate în contul statului (de fapt ai contribuabilului) a obligațiilor neononorate ale datornicilor. Să nici nu este de acord ca sistemul bancar să suporte această povară, prin credite care nu vor fi rambursate niciodată. Se preferă subvenționarea în clar acolo unde este cazul și nu formulele camuflate care nu fac decât să accentueze confuzia și să îndepărteze soluțiile. Tendința de preluare în clar este reflectată în proiectul de buget pe 1993, care evidențiază creșteri aparent masive față de trecut la capitolul subvenții, fiind însă vorba de "decamuflare", faptul, pentru o primă fază, nu ar trebui criticat, așa cum sără nuantare să-nu grăbit să o facă unii din cercurile opozitioniști.

Guvernul de partea băncilor, dar contra FPP

Prin acestea, guvernul pare a fi de partea sistemului bancar față de acuzațiile pe care anti-reformiștii le-au pus acestuia în seamă, cum că ar fi demolat industria națională și ar provoca prăbușirea leului. Guvernul se angajează să introducă o disciplină financiară fermă, în obiectiv fiind tocmai rău-platnicii, care urmăreză să fie penalizați cu dobânzi și mai mari la datorile neplătite. Dimpotrivă, sistemul bancar va fi sprinținit să scape de creditele neperformante, iar rău-platnicii cu capital de stat vor intra în analiza guvernului care, în calitatea asumată de reprezentanți ai proprietarului statal, va adopta față de aceștia, de la caz la caz, unul din următoarele tratamente: investiții publice pentru redresare (dacă există perspective); subvenții publice în clar (dacă nu există sănse de reabilitare, dar activitatele

Foto: GINA MARIN

privatizarea unui număr relativ important de întreprinderi mici și mijlocii, prin înzare-cumpărare, parțial prin metoda MEBO (înzare către conducătorii și salariații proprii) – obiectiv ambicioz care ar duce, potrivit optimiștilor estimării guvernamentale, la obținerea a circa 40-45 % din produsul intern brut în sectorul particular la aproximativ o pătrime în prezent. Dar, în ciuda intențiilor ferm declarate de privatizare și, în subtext, a criticilor la adresa neoperationalității formulelor prevăzute de actuala lege în materie, se persistă în păcatul fundamental al acestei legi – "centralizarea privatizării" – și chiar se încearcă să se accentueze controlul de stat asupra procesului. În loc de a se institui un cadru legal flexibil pentru a se promova "privatizarea privatizării", adică mecanismul normal de desfășurare pe baze private și prin structuri instituționale private a însuși procesului de privatizare.

Indoilele asupra succesorului programului de privatizare ca și asupra celui de sprijinire a înființării de noi întreprinderi particulare mici și mijlocii sunt întărite de tratamentul fiscal net descurajant rezervat sectorului privat. Legarea procentului de impozitare a profitului de valoarea capitalului social ca prag este în principiu pozitivă, în sensul că sără obliga societățile comerciale la investiții în vederea capitalizării. Numai că, în fază actuală a economiei românești, măsura oprimă pur și simplu întreprinzătorii privați, care în mod obiectiv sunt înțepători cu capital puțin, acestia văzându-se nevoiți să plătească 60 % impozite pe profit, în timp ce întreprinderile de stat beneficiază de scutiri indirecte de impozit tocmai pentru că obțin profituri mici la eft capital masiv, prost folosit, detin.

Dependența de finanțarea externă

Executivul și-a intitulat nu întâmplător aceste intenții strategie, probabil pentru că, într-un asemenea caz, spre deosebire de cel al unui program de măsuri concrete stabilite în baza unei strategii, nu s-ar mai fi pus problema aprobării parlamentare. Dar și pentru că, în mod evident, ceea ce a elaborat executivul Văcăroiu constituie mai degrabă o strategie decât un program propriu-zis. S-ar putea ca în sejur să existe și programul – adică detalierea măsurilor concrete, etapizarea acestora și mai ales secvențialitatea abordărilor, ca și asigurarea cu resurse a aplicării etc. –, însă în ceea ce a devenit public se dovedește să fi vorba, înainte de toate, de un sir de obiective, urmate nu în toate cazurile de evidențierea mijloacelor prin care acestea se vizează și se atinse. S-ar putea însă că aspectul de suprasă, mai puțin articulat și concretizat, să fie legat, după cum a sugerat însuși primul-ministrul, de multiplele necunoscute ce vor apărea în aplicare. Un singur exemplu. Cele mai multe dintre coordonatele cantitative ale obiectivelor guvernamentale – stoparea declinului economic, rata inflației (70-75 %), cota somajului în totalul forței de muncă (9-12 %) etc. – au astfel de dimensiuni în ipoteza unor importuri mai mari decât exporturile în 1993 cu circa 1,3 miliarde dolari, adică a unei finanțări externe de o asemenea anvergură. O finanțare netă externă superioară – de altfel, cu totul improbabil de obținut – ar conduce la rezultate mai bune pe termen scurt, dar la o inacceptabilă ipotecare pe termen lung; în schimb, o finanțare mai scăzută ar înrăutății grav rezultatele economice pe acest an, în esență ambalind și mai mult inflația și umflind periculos somajul. Obținerea acestor 1,3 miliarde dolari – deocamdată încă în dubiu – este deci esențială.

Amenințarea etatismului

Finanțarea externă constituie unul din marile semne de întrebare privind perspectivele de realizare a intențiilor guvernului Văcăroiu. Un altul este legat de optimismul exagerat în raport cu resursele economice interne pe care se poate conta, fiind evident că multe dintre resursele avute în vedere de executivul Văcăroiu ar urma să rezulte dintr-o presupusă redresare economică. În acest context par usor caraghioase criticiile unor specialiști din opozitioniști, relevând tocmai neacoperirea cu resurse a optimismului guvernamental, întrebată totuși executivul, cu ton de reproș, că este prevăzută relansarea economiei, deși cunoaște bine orice inițiat în materie că acesta este deocamdată greu de anticipat și că oricum nu va interveni curând.

Încertitudinile asupra capacitatii de impunere a intențiilor pro-reformiste ale guvernului decurg acum – în urma demersului opozitioniști – din dependențăa trecerii viitoare prin parlament a legilor aferente de votul anti-reformiștilor federași, peuneristi și pesemisti. Din păcate, s-au creat condiții ca, în notoria contradicție dintre spiritul pro-reformist și intențiilor actualului executiv și cel dimpotrivă net pro-etatist al măsurilor adoptate chiar de acesta pînă în prezent (vezi "22" nr. 7/93), balanța să atrină mereu mai greu de partea celui din urmă în viitorul acțiunea guvernamentală.

În continuare "centralizarea privatizării" în loc de "privatizarea privatizării". Guvernul intenționează să treacă la

MORALĂ ȘI EFICIENTĂ ÎN POLITICĂ

**Interviu cu
EMIL
CONSTANTINESCU,
realizat de
ANDREI CORNEA**

Domnule Emil Constantinescu, cind ați fost ales președinte Convenție Democratică și promis un statut al CDR. Există acest statut?

După alegeri, s-a pus problema unui statut îmbunătățit al Convenției Democratice. Au existat două propunerii: să se voteze întâi un nou statut al CDR și după aceea să se aleagă un președinte, sau să fie ales un președinte care să fie însărcinat cu elaborarea unui nou statut al CDR. După cum știți, a doua propunere a intrunit o mare majoritate (15 voturi pentru și 3 abstineri). Odată ales președinte, am încercat să urmez o procedură cît mai democratică. O comisie a studiat toate propunerile partidelor și formațiunilor din CDR cu privire la noui statut. După nouă ore de discuții, CDR a votat prima parte a noului statut. Ea prevede telurile, mijloacele, organele de conducere, modul de intrare în și de ieșire din Convenție (Alianța politică). Cea de-a doua parte, care prevedea maniera de prezentare a candidaților în alegeri (Alianța electorală), va fi votată în prima ședință. Au fost votate de asemenea departamentele CDR, care îi permit să fie funcțională.

Dvs. ați candidat la președinție. Din motive personale sau politice, nu ați candidat pentru Parlament. Nefind parlamentar, nu credeți că poziția dvs. în raport cu partidele care fac parte din Convenție și cu parlamentarii respectivi este slabă?

Dimpotrivă. Acest aspect a fost discutat. Opțiunea s-a îndreptat spre un președinte independent, care să facă politică CDR și nu politică unui partid din CDR. Rolul esențial al președintelui este de a face legătura între partea parlamentară a Convenției și partidele și organizațiile nereprezentante în Parlament. Nu știu dacă s-a remarcat suficient că în această ședință s-a votat și un nou organism al Convenției, un organism interparlamentar cu două subcomitete pentru Cameră și pentru Senat. Aceasta este un organism dinamic, care are drept rol consultarea reciprocă a parlamentarilor noștri, luarea de decizii rapide, astfel ca grupurile parlamentare apartinând Convenției să acționeze coerent.

Din punctul de vedere al legăturii dintre partea parlamentară și cea neparlamentară a Convenției, rolul dvs. poate fi considerat ca pozitiv. Totuși, cind au loc discuții cu președintele ţărilor, cu alte partide, dvs. nu sănțeți chemați, ci sunteți chemați liderii partidelor și ai grupurilor parlamentare. Nu credeți că această situație vă pune pe dvs. într-o poziție dezavantajoasă și implicit Convenție, ca unitate?

Nu. Această poziție reprezintă atât un avantaj strategic, cit și unul tactic: se poate conserva imaginea și poziția de ansamblu a Convenției ca un tot unitar, dincolo de partea parlamentară, deci deasupra jocurilor politice de moment. Lipsa de la consultările de la Cotroceni privește jocul politic personal al președintelui Iliescu. Întîlnirile cu reprezentanții ai unor foruri internaționale – europene sau mondiale – au loc cu delegații ale CDR prezidenți de președintele Convenției, la cererea acestor grupuri. Multe întîlniri cu executivul, cu ministrul Afacerilor Interne, cu ministrul Afacerilor Externe, cu ministrul Apărării au loc la nivelul președintelui Convenției, tocmai fiindcă se asigură astfel prezentarea unui punct de vedere mai general.

În curând guvernul își va prezenta programul de reformă, program

Foto: GINA MARIN

elaborat de grupul din jurul d-lui Negrițoiu. Va sprijini Convenția acest program? Și, dacă da, va pune și niște condiții?

La începutul lunii ianuarie, CDR a prezentat națiunii un proiect major de dezvoltare și de integrare a României în structurile democratice și economice occidentale. Am declarat că, dacă guvernul actual va îndeplini părții din acest program și într-un ritm adecvat, CDR va sprijini guvernul minoritar, având în vedere că în joc sunt interesele poporului român și nu ale unei grupări politice care se află momentan la putere. Această poziție își păstrează valabilitatea. Un program trebuie judecat atât în ideea lui generală, cit și în abordările concrete în diferite domenii. Din cîte am putut vedea pînă acum, și din ce am discutat cu dl. Stolojan (care era în posesia unei prime versiuni a acestui program), el are un caracter teoretic, abstract și se pare că înfruntarea din cadrul guvernului, în acest moment, are în vedere tocmai clarificarea opțiunii pentru reformă sau împotriva ei. Rămîne de văzut cît de elaborate vor fi soluțiile.

Asistăm acum la o situație puțin ciudată. Toată lumea știe că FDSN s-a prezentat în campania electorală cu un proiect populist. În momentul de față, programul care va fi în joc are o orientare diferită și deja a început să fie criticat de aliajii cunoscuți ai FDSN din Parlament, și chiar în interiorul FDSN au existat scizii. Cazul, deja notoriu, este cel al votului privind investițiile străine. În consecință, credeți că CDR, mai devreme sau mai tîrziu, se va găsi în situația de a sprijini guvernul pentru a sprijini reforma?

Ei cred că discuțiile vagi, în care incapacitatea unei abordări serioase se ascunde în spatele politicului, trebuie abandonate. Din păcate, oamenii politici ne-au obișnuit cu discursuri care abundă în premise – și de-o parte și de alta –, prezentate însă cu aplomb, drept concluzia unui silogism. Rare am observat ca un raționament să fie din pînă la capăt. Un raționament din pînă la capăt inseamnă precizarea fondurilor necesare, a modului de reciclare a fondurilor, a costurilor sociale. Dacă lucrurile să întrebă de această manieră, trebuie răspuns foarte clar la întrebarea: cine asigură finanțarea proiectelor?

Aici, guvernul sau o personalitate a acestuia ar putea răspunde astfel: noi știm ce avem de facut, știm de unde să luăm fonduri, știm că va trebui să închidem niște fabrici neproductive, știm că trebuie făcute niște sacrificii din partea populației, dar nu ne convine să spunem lucrurile pe nume, pentru că atunci lumea nu va accepta reforma și de aceea preferăm să ne exprimăm vag, să vorbim despre o serie de concepte pe care

lumea nu le prea pricepe, sperînd că astă, incet-inceț, vom face ca pilula amară să fie înghitită. Înțeleg că dvs. nu sănțești de acord cu un tip asemănător de formulare.

● “Am în vedere un discurs bazat pe o politică morală”

Ati atins esențialul. Acest tip de discurs s-a practicat timp de trei ani, iar economia s-a prăbușit. Dimpotrivă, suntem ferm convins că ceea ce-i deprință pe oameni nu este atât necesitatea unui sacrificiu, cât incapacitatea de a înțelege ce li se cere, cauzele, urmările...

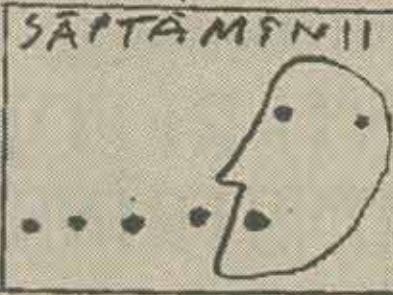
Se poartă o nouă limbă de lemn.

Este o limbă de catifea, dar lucrurile nu s-au schimbat fundamental. Concluziile mele derivă din discuții avute cu mii de oameni, din toate categoriile sociale. Știu foarte bine acum care este mentalitatea oamenilor și ce vor ei. Am vorbit despre acest lucru și în fața investitorilor și a politicianilor străini și le-am spus că trebuie admirată capacitatea de înțelegere a muncitorilor români, care au permis guvernelor să actioneze. Inclusiv guvernului actual, care a dovedit nesiguranță și chiar incompetență. Un tip de discurs “vag”, declar, poate fi tolerat (în nici un caz acceptat) într-o campanie electorală, dar nu poate fi admis într-un program de guvernare. Aceasta este povara grea cu care FDSN și-a început guvernarea. După cum știți, în campania electorală eu nu am făcut nici un fel de promisiuni demagogice. Am făcut promisiuni numai în ce privește îmbunătățirea cadrului legislativ, descentralizarea, democratizarea, adevărul. În timp ce reprezentanții Puterii, simțind că sunt în dificultate, au făcut promisiuni precise: un milion de locuri de muncă, un program social... Noi aveam un program anticriză, serios, cu precizarea surselor de finanțare.

Dar de ce nu l-ați promis? Chiar în nr. 9/1993 din revista “22”, am publicat o scrisoare de la un cititor care enumera, după părerea lui, cîteva din lipsurile CDR în campania electorală. El pune pe primul loc faptul că “nu s-a promis”. Sensul e acesta: dacă nu promisi ceva, dacă nu ești fie și un pic demagog, nu cîști.

După cum știți, cind am fost ales să reprezint Convenție, am anunțat că în campania electorală am în vedere un discurs bazat pe o politică morală, pe principii și pe idei foarte ferme și, dacă CDR dorește un alt tip de abordare, cum este cel de tip politician și demagogic, eu nu sunt omul potrivit. După alegeri, mi-am asumat întreaga răspundere pentru insuccesul meu și al CDR, arătând că am cunoscut foarte bine situația, dar că m-am menținut la tipul de abordare promis, la care mă mențin și în prezent. Eu consider că o politică serioasă, de perspectivă nu se poate face decât dacă ești interesat atât de scop cît și de mijloace. Pentru că dacă noi am venit la putere utilizând mijloacele lor, prin ce ne-am mai deosebit de ei? Un prim CDR mi-a spus că politică este imorală, că trebuie să promitem orice pentru a ajunge la putere și apoi să facem bine. Eu sunt sigur că dacă cineva ajunge la putere în acest fel, va continua să mintă și să înșeale. Spectacolul Jenant al deputaților din zona Puterii – care se acuză între ei de furt, de minciună, de heti și alte lucruri îngrozitoare – cred că arată unde se poate ajunge dacă ideea de politică morală este abandonată din start. După părerea mea, faptul că în momentul de față aproape cinci milioane de oameni au în continuare incredere în niște idei este mult mai important decât o putere cucerită prin fraudă.

INTERVIUL SĂPTĂMENII

● Un program
cu orientări opuse

Tactică Puterii și a grupului de interese din jur (cei care au format FDSN) în campania electorală a fost foarte clară: s-a evitat continuu prezentarea unui program propriu. Era greu să cîști justificind o gestiune catastrofală de doi ani și jumătate și să convingi populație că poti să faci mai bine în următorii patru ani, în condițiile în care ai fi fost cenzurat de opoziție, prin comparație cu ceea ce ai făcut în doi ani și jumătate cînd, practic, exercițiul puterii a fost aproape nefrînd. S-a optat pentru un tip de discurs axat aproape integral pe atacul la adresa opoziției, într-o formă primitivă. Opoziția era acuzată de cele cinci păcate fundamentale: aducerea regelui, a mosierilor, a capitaliștilor, vinderea Ardealului la unguri și represiunea împotriva comunistilor. S-a acreditat ideea unei opoziții de o forță chiar mai mare decât în realitate, pentru că să se poată crea frica de opoziție și în spatele friciei – ura. În acest discurs electoral, FDSN a fost ajutat de către formațiunile extremiste – PSM și PRM. În cele din urmă a ajuns chiar să-și asume limbajul suburban al acestor formațiuni. Cind i-am întrebat pe președintele Iliescu de ce acceptă să fie sprijinit de ele, mi-a răspuns că într-o campanie electorală nu se poate refuza sprijinul unor partide. Poate că atunci avea dreptate. Dar campania electorală s-a terminat. S-a format un guvern minoritar care se poate menține la putere doar datorită sprijinului acestor două grupări extremiste. Imediat după alegeri, președintele a anunțat un program reformist, orientat spre Vest, încercînd să lipsească opoziție de substanță propriului ei program. Dar, ca toate trucurile politice, și acesta avea să aibă o viață scurtă. Au reapărut diferențele de fond. FDSN se pronunță aparent pentru reformă, cele două formațiuni extreme împotriva reformei. FDSN se pronunță aparent pentru o deschidere spre democratii occidentali, însă cele două partide extreme au o orientare spre trecut și spre sferele de influență cunoscute. Cred că de aici derivă și cauza intîririi programului de guvernare. A trebuit un timp îndelungat ca, pe baza unui joc de culise, de promisiuni de posturi și de compromisuri, să se incerce unirea în jurul unui program a unor orientări total opuse.

Un program de guvernare trebuie să rezolve problemele imediate: creșterea economică, stoparea inflației, diminuarea somajului, obținerea unor investiții... Neexistînd fonduri pentru investiții din capitalul autohton, în ciuda unor declarații demagogice ale partidelor extreme, acestea trebuie căutate în afară. Dar pot fi ele găsite în Est? În zona Uniunii Sovietice? Nu. Ele pot veni numai din Vest sau de la organizații bancare internaționale. Dar atunci trebuie îndeplinite niște condiții. Aceste condiții sunt realizarea reformei și a unei democratizări reale. Or, făcînd pași în această direcție s-ar pierde sprijinul partidelor extreme și atunci FDSN chiar ar trebui să facă reformă pe care o anunță, dar nu vor să o înfăptuască. Un compromis în zona puterii este însă de așteptat. Instinctele oportuniste ale liderilor PRM și PSM își vor spune cuvintul. Ei sunt obișnuiți să călătorescă în trenul puterii, chiar și pe scară.

● Ar fi trebuit CDR să răspundă pozitiv intenției de a participa la guvernare?

După alegeri, cind au avut loc negocierile dintre Convenție și FSN pe de o parte și FDSN de celalătă, în vederea alcătuirii guvernului, a președintelor Camerelor, CDR a fost criticată. De pildă, dl. Manolescu a susținut că în acele negocieri, cerînd prea mult, opoziția a pierdut “pe mâna ei”. Poziția PNȚCD e diferită. În orice

FEMEIA CA "OM DE

MIHAELA MIROIU

● Primul și al doilea val de feminism

Feminismul este un termen generic. Ceea ce unește diversitatea ideilor care se reciamă de la feminism este convingerea că femeile au suferit și suferă nedreptăți sociale, politice, morale, culturale din cauza apartenenței lor la un anumit sex, precum și a modului în care sexul și genul feminin au fost valorizate cultural.

"Primul val" de feminism și-a împrumutat limbajul și scopurile politice din revoluția franceză și iluminism. El s-a asociat istoric forțelor care au combatat autocracia, definindu-se pe sine ca luptă pentru recunoașterea drepturilor femeilor, pentru egalitate între sexe și pentru redefinirea femininității.

Există antecedente ale feminismului în Evul Mediu și Renaștere, cind au apărut tentative de regindire a identității sociale a femeilor și a fost promovată ideea puterii și influenței politice a femeilor (Cristine de Pisan, secolul XV). Drept schiță a feminismului modern poate fi considerată carte "Apărarea drepturilor femeii" a lui Mary Wollstonecraft (1792). Aici sunt puse în discuție teme importante cum ar fi: modul în care sunt receptate virtuile celor două sexe, argumente în favoarea educației asemănătoare, care să ofere șanse egale ambelor sexe, acordarea statutului de cetățean exclusiv bărbatului, preferința pentru o noțiune androgină a sinelui rațional.

Rațiunea devine o armă în lupta de emancipare a femeilor, un argument hotăritor împotriva identificării exclusive a femeilor cu funcțiile lor natural-sexuale (maternitate, căsătorie). Acest tip de argumentație este dezvoltat pe larg în lucrarea lui John Stuart Mill, "Aservirea femeilor" (1869). Mill consideră sexul o trăsătură accidentală și pledează pentru egalitatea femeii ca cetățean, pentru libertate civilă pe teritoriul public, pentru transformări în relațiile dintre sexe. Limbajul liberal s-a dovedit foarte atrăgător pentru gîndirea feministă: limbajul al drepturilor ca armă contra servituirilor traditionale. Scopul central al reformei feminine devine libertatea femeilor și egalitatea lor cu bărbatii. Femeile, ca și bărbatii, sunt ființe raționale, sunt purtătoare ale unor drepturi inalienabile: dreptul la viață, la libertate și la căutarea fericirii.

Primul obiectiv urmărit de mișcările feminine din a doua jumătate a secolului al XIX-lea a fost dobândirea dreptului de vot universal: Noua Zeelandă a fost prima țară care a introdus acest vot în 1893, iar Elveția ultima – în 1976. În total, peste 100 de state au introdus acest drept. Guvernele islamiche nu-l acordă femeilor. Cerințele de egalitate cu bărbatii (politica, civică, în educație), de recunoaștere a statutului de om și cetățean al femeii au caracterizat întreaga perioadă cuprinsă între sfîrșitul secolului al XVIII-lea și anii '50 ai secolului nostru. Orientările feminine din acea vreme solicitau participarea femeilor în sferele publică și competiție egală cu bărbatii, după regulile existente, reguli stabilite de bărbatii, după valorile masculine.

Al doilea val de feminism a debutat în anii '60, caracterizându-se generic prin expresia "Mișcarea de eliberare a femeilor" – eliberare de sub dominația unor structuri, reguli, valori de sorginte strict masculină, create exclusiv de către bărbatii după concepțiile filosofice, morale, religioase, politice.

Tendința spre eliberare este comună tuturor orientărilor feminine, dar există de bună seamă diferențe de concepție, strategie, care fac posibilă gruparea orientărilor feminine în trei mari curente: feminismul liberal, feminismul socialist și feminismul radical.

1. Feminismul liberal (reformist): solicită șanse egale în competiția bărbat-femeie; pledează pentru reformarea rolului sexelor; acuză inegalitatea de șanse datorată modului în care sunt privite femeile; solicită ca femeile să împărtășească cu bărbatii creșterea copiilor și problemele

gospodărești; cere egalitatea în raporturile de paternitate-maternitate, atât în drepturi, cât și în obligații; pledează pentru eliminarea sexismului în educație, consideră că educația trebuie reformulată cu un accent mai mare pe valori feminine (grijă, responsabilitate, simpatie); pledează pentru eliminarea sexismului în cultură și limbaj; sunt pentru existența familiei, dar pentru transformarea familiei dintr-o relație patriarhală, în care bărbatul este capul familiei, într-o relație de parteneriat și prietenie; sunt împotriva tratării femeilor ca simple bunuri utilizabile (de pildă împotriva prostituției) și împotriva reprezentării pornografice a femeilor (aceste din urmă cerințe sunt de altfel proprii tuturor orientărilor feminine).

2. Feminismul socialist (marxist): consideră că oprirea femeilor este adincă înradăcinată în inegalitatea socială; condiția femeilor este legată de poziția lor economică și de instituțiile sociale, iar structurile de putere influențează substanțial existența femeilor; eliberarea femeilor este în relație directă cu eliberarea celorlalte grupuri oprimate: clase, rase, etnii, deci lupta de eliberare a femeilor este legată de lupta împotriva tuturor formelor de oprirea, inclusiv a celei din familie, femeile supărând aproape în toată lumea "ziua dubă de muncă".

3. Feminismul radical: promovează schimbări revoluționare în modul de viață; consideră că diviziunea după sex face celelalte tipuri de diviziuni secundare (clasa, rasă, etnie); consideră că nu se pot face compromisuri cu bărbatii în calitatea lor de stăpini, deci că aceștia nu pot fi luati drept colaboratori în lupta de eliberare a femeilor; găsește o culpă esențială sexului bărbătesc în producerea multor crize actuale, în special criza ecologică și caracterul conflictual al lumii în care trăim. Depășirea acestor crize poate fi treacerea spre o lume dominată de valori feminine, deoarece, prin natura lor, femeile sunt biofile, dățătoare și păstrătoare de viață. Acuza toate formele de violență contra femeilor (fapte, morală, limbaj, reprezentări artistice); pledează pentru autonomie, pentru autocontrol asupra propriului corp. Sunt, de pildă, pentru libera decizie a femeii în păstrarea sarcinii. Feminismul radical consideră familia tradițională de tip patriarhal drept un atentat la demnitatea și realizarea de sine a femeilor. Promovează o cultură femino-centrică. Încercând să găsească forme și surse diferite pentru creativitatea feminină, eliberată de "mitul stăpînlui".

● Termeni uzuali în limbajul orientărilor feminine

Societatea patriarhală: tipul de societate în care decizia și controlul aparțin (total sau parțial) bărbatilor. Femeile sunt socotite incapabile de autonomie, cu discernământul mai scăzut, prin urmare ele nu participă, sau participă formal la decizia socială.

– Sexism: atitudine de discriminare la care este supusă o persoană din cauza apartenenței la un sex (femeie, în cele mai multe cazuri). Aceeași atitudine se poate manifesta prin valorizarea negativă, prin inferiorizarea genului feminin. În teoriile feminine se practică distincția: sex (dat natural) – gen (construct social).

– Androcentrism: concepția despre om ca rezultat al considerării trasăturilor unui singur sex: cel masculin. De obicei, acest

model a constituit fundamentele concepțiilor umaniste. Unilateralitatea ideii de om face ca antropocentrismul să fie de fapt androcentrism.

– Falocratie: atitudine de superioritate masculină, de pretensiune exclusivă asupra puterii în familie și societate, pentru unicul motiv al apartenenței la sexul masculin (socotit superior).

– Suroritate: corespondentul feminin al fraternității. Atitudine de solidaritate, colaborare și prietenie între femei, în scopul eliberării lor de sub dominația de tip patriarhal.

● Egalitatea ca formă fără fond

Încercând să dau cîteva explicații pentru "forma fără fond", voi începe cu o simplă listă comparativă a felului în care apar atributele genului în gîndirea filosofică, dar și în cea cotidiană:

Masculinul pozitiv	Femininul negativ
prezență	absență
superior	inferior
logos	eros
cultură	natură
spirit	materie
mîntă	trup
rațiune	pasiune
intelect	emoție
puteric	slab
autonom	dependent
creație	procreație
scop	mijloc
sacru	profan

Unele din aceste atribute reprezintă ele însele un șir de "pozitivități" sau "negativități":

Sacru:	Profan:
spiritual	material
determinat	nedeterminat
pur	impur
cosmos	haos
necesitate	hazard
invariante	schimbare
adevăr	eroare
creat	derivat
etern	muritor
bine	râu
lumină	intuneric

Lista de dihotomii ierarhizate poate continua. Felul în care sunt gîndite termenii dualităților este o sursă perpetuă de inferiorizare a genului feminin și, prin aceasta, a sexului căruia î se atașeză, mai mult sau mai puțin univoc, acest gen.

Există în mentalitatele curente o lungă serie de prejudecăți la adresa femeilor. Ele nu sunt nicidcum doar prejudecăți apartinând "șovinismului masculin", ci sunt deopotrivă împărtășite de multe femei. Sunt prejudecăți în care mamele își educă fiicele, ajutând la perpetuarea sexismului de la o generație la alta. Voi da cîteva exemple:

- Femeile nu au identitate culturală
- Femeile sunt incapabile de performanță sau pot face performanță în domeniul minor
- Femeile sunt necreative, au capacitate slabă de abstractizare
- Sensul vieții femeilor este viața copiilor și a soțului
- Femeile sunt făcute să-i servească pe alții
- Trupul femeii este proprietatea soțului ei
- Preocupările femeilor sunt neseroioase, podoabe, haine, copii
- Femeile sunt timoreze și conservatoare
- Femeile nu gîndesc politic
- Dialogul între femei este pălăvrageală sau ceartă

Idee "incapacități ontologice" a femeilor a fost împărtășită și de minti luminante ale vremurilor moderne: "Filosofia femeii nu este să raționeze, ci să simtă" (Immanuel Kant), "Femeia este o jumătate de pas între bărbat și copil" (A. Schopenhauer). O regăsim și în gîndirea românească de azi: "Femeia nu poate fi metafizician, fiindcă ea este însăși metafizica" (Al. Paleologu) sau asocierea paradigmelor feminine a auditoriului cu "mitul bunului sălbatic" (G. Liiceanu). Jurnalul filosofic al lui Constantin Noica este plin de afirmații sexiste nevoalate.

Dacă reacțiile culturale de inferiorizare a femeilor sunt bine cunoscute, atunci, de bună seamă, reacțiile împotriva feminismului sunt și mai evidente.

Adeseori, fără nici o cîte stare prealabilă, împotriva mișcărilor feminine se varsă un potop de invective menite să le anihileze sau cel puțin să îñădepte "lumea bună" de asemenea ispite. Afirmațiile frecvente sunt de tipul următor: "feminismul este mișcarea femeilor casnice care n-au ce face" sau "feminismul este mișcarea femeilor frigide sau a lesbienelor sau a celor nesatisfăcute sexual", "feminismul este o rebeliune contra naturii". Din cauza acestui tip de reacții, multe feminine se sfiesc să-și decline deschis apartenența la feminism.

Asimilarea feminismului cu "revoluția sexuală" a anilor '60 este cu totul greșită. Feminismul celui de-al II-lea val a apărut ca reacție împotriva "revoluției sexuale", societății ca echivalentă cu accesul nelimitat la experimente sexuale asupra femeilor (reduse din nou la un simplu rol de instrument). O importantă teoreticiană americană a acestui fenomen, Grace Atkinson, scria: "Nu știu nici o feministă merituoasă care dacă este sălită să aleagă între libertate și sex, ar alege sexul".

Pornografia și prostituția sunt văzute ca expresie extremă a misoginismului. Prin pornografia și prostituția, femeia este redusă la limita condiției de sclav.

● ...și limbajul ne vorbește pe noi

Conștient sau inconștient, sexismul se află adinc înradăcinat în modurile noastre de gîndire, în limbaj, în atitudini. El poate fi găsit oriunde există un ochi sensibilizat să-l vadă. Voi da în acest sens doar trei exemple care mi se par suficient de eloante.

Primerul exemplu este luat din Dictionarul de sinonime al limbii române (Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989). Sinonimele cuvîntului femeie, așa cum sunt consemnate în dicționarul amintit, sunt femeie (pop. muiere), fustă, femeie de serviciu, servitoare, femeie de stradă, prostituată, soție. Aceiași dicționar consemnează două sinonime ale cuvîntului bărbat: om, soț.

Al doilea exemplu dintr-un registru cu totul diferit este selectat din cotidianul Evenimentului zilei nr. 129 din 19 noiembrie 1992 și anume din editorialul lui Ion Cristoiu. Jurnalul, căutând o manieră de defăimare transnătă și irevocabilă a lui C. V. Tudor, o găsește în următoarea manieră de exprimare: "Nimic din ce a cuvîntat domnul reprezentant al Partidei Naționale (altă aberație, un partid care e partidă, adică nu bărbat, ci muiere) n-avea nici o legătură cu subiectul".

Se poate observa din acest al doilea exemplu că de spontan se asimilează ideea de partid cu masculinul (viață publică părind și fi apăsul bărbatilor), precum și modul evident defăimător al folosirii femininului prin cuvîntul muiere, utilizat în limba română cu accent peiorativ.

Cel de-al treilea este luat din ademia Cațavencu, nr. 8 (2-8 martie 1993): "Cunoșcutul disident Paul Goma a inventat o afirmație și i-a atribuit-o lui Lucian Pintilie care, chipurile, ar fi rostit-o la Televiziunea franceză. Însă frantuzii păstrează toate cassettele și unde mai puțin că pe timpul cînd dl. Pintilie dădea interviuri la Paris nu era ceată, se vedea ca-n palma. Numai propoziția cu pricina nu s-a putut zări și auzi, spre disperarea Gabrielei Adameșteanu, care a găzduit-o în revista "22". Că dl. Paul Goma, întrat mai nou într-un nemeritat con de umbră, încarcă să atragă atenția asupra sa călcind în străini, ni se pare normal. Dar că "22"-ul riscă să devină un fel de foaie a fetelor de pripas și păcat, pentru că vajnicii bărbat au trecut prin redacție".

RANGUL AL II-LEA"

(...) În Franță, cîmpul cercetării științifice asupra femeilor își are originea în mișcarea feministică a anilor '70, mișcare în strînsă legătură cu cea din mai 1968. Această filiație militantă a produs efecte asupra manierei de a pune întrebări, de a schita interpretări, de a propune răspunsuri. De fapt, apariția mișcării feminine este rezultatul convergenței mai multor factori. Mai întîi, accesul unui număr tot mai mare de femei în universitate a permis unora dintre ele să dobândească o competență intelectuală sporită în domeniul fundamentelor și factorilor inegalității datoră apartenenței sexuale. În al doilea rînd, evoluția dreptului familiei a conferit pe nesimtite noi drepturi femeilor, fără însă a asigura prin aceasta egalitatea juridică a bărbaților și femeilor. În sfîrșit, pentru ca declanșarea mișcării feminine să devină efectivă, a fost necesară o conjunctură favorabilă, cea din mai '68, cînd evantaiul posibilităților părea a fi nelimitat. Numai că, dacă mișcarea din mai '68 proclama sfîrșitul ierarhiilor și al puterilor, ea lăsa neatină diviziunea sexuală tradițională a funcțiunilor și rolurilor: un exemplu, bărbații din mai '68 luau cuvîntul ori scriau moțiuni și manifeste, iar militantele nu faceau decât să le bată la mașină. Primele feminine, cele care au creat mișcarea, având un capital intelectual ridicat și drepturi juridice noi, beneficiau de mai multă egalitate față de bărbați fără a putea totuși să o pretindă, lovindu-se de povara mentalităților care, se știe, nu se transformă în același ritm cu cel al mișcărilor contestatare. Mișcarea feministică provenită din grupările stîngiste ale lui mai '68 va rămîne marcată de clivajele și conflictele ideologice, de practicile și discursurile stîngiste, asigurîndu-și puțin cîte puțin autonomia teoretică și politică. În primul rînd este vorba de extraordinara aptitudine a mișcării feminine de a lupta pe două fronturi în același timp – cel al reprezentării sociale a femininului și cel al practicilor sociale: de unde capacitatea sa de a mobiliza un mare număr de femei. Luptând împotriva reprezentărilor comune ale femininului și dovedind în același timp în ce fel și de ce revendicările de ordin practic – de ex. dreptul la libera maternitate și la avort, dreptul la muncă și la egalitate profesională etc. – reprezintă conflicte simbolice prin aceea că redefinesc femininul, mișcarea femeilor ajunge să răstoarne reprezentările și practicile sociale curente. Ea dă astfel coerentă unor lupte atomizate, prin articularea lor în jurul unei idei-forță: femeile trebuie să-și producă ele însele propria identitate. Această revindicare aparent anodină este totuși nucleul inegalității dintre masculin și feminin, având în plus meritul de a înscrie mișcarea femeilor în tradiția gîndirii pre-feministe a secolului 19. Care este oare de fapt miza centrală a acestei producții identitare a femininului de către femeile însele? Miza centrală este de a pune capăt monopolului și puterii masculine de a defini pe de o parte identitatea masculină și pe de o altă parte cea feminină. Orice grupare care are puterea de a-și crea propria identitate și de a impune celuilalt o ordine creată din exterior, este o grupare care posedă cheile de ordin simbolic și care detine deci o formidabilă putere socială. Pe ce se fundamentează această capacitate masculină de a gîra dubla identitate masculină și feminină? Analizînd discursurile filosofilor, mediciilor, gînditorilor, din vechime pînă în zilele noastre, se poate constata că ei reiau, cu variații, aceeași retorică și că reactivează

ROSE-MARIE LAGRAVE

CERCETAREA ASUPRA FEMEILOR ÎN FRANȚĂ (I)

aceeași dichotomie: masculinul se referă la universal, femininul relevă specificitatea. Monopolul masculin asupra universalului se alătură impunerii unei alterități feminine în așa fel incit masculinul și femininul să fie și să rămînă incomensurabile și deci incomparabile. Toate discursurile au această trăsătură în comun, de a justifica excluderea femeilor din lumea socială prin respectarea acestei alterități (...). Efectul cel mai subtil al discursurilor asupra specificității feminine este fără îndoială acela de mascare a inegalității sexelor: de fapt, în toate sistemele sociale universale deschide orice porți, pe cînd specificul încide unele dintre ele, de unde această inegalitate structurală dintre bărbați și femei, în privința accesului la gestionarea lumii sociale. Mișcarea feministică, plecind să la constată că milenara luptă masculină de a impune specificitatea feminină este principiul condiției dominate a femeilor, va răspunde printr-o luptă crîncenă contra monopolului masculin asupra universalului și contra identităților feminine impuse.

Cu toate că în cadrul mișcării feminine există un larg consens în această privință, totuși apar conflicte și aprige disensiuni privitoare la maniera de auto-producere a unei noi identități feminine. O opoziție centrală traversează mișcarea, divizînd grupurile, intelectualele mișcării, luările de poziție. Două curente: unul esențialist, care să-a autonominat feminitudine, celălalt egalitarist, nu incetează să se războiască fără milă.

Currentul feminitudinii intrupat de Antoinette Fouque, Luce Irigaray și Hélène Cixous, psihanaliste toate trei, denunță caracterul reformist al tendinței egalitariste și îndeamnă femeile să nu caute egalitatea ci să caute să descopere în ele însele, plecînd de la propriul libido, un feminin fără referință la masculin și dezalienat de injonctiunea masculină a alterității. Currentul egalitarist împotriva proclamă accesul la egalitate cu bărbații și insistă asupra omogenității condiției femeilor, dominate datorită sexului și clasei sociale. Tendența egalitaristă, majoritară în cadrul mișcării, se raportează la carte de referință a Simonei de Beauvoir, "Le deuxième sexe", în care ea se opune vizionii naturaliste a sexelor, pentru a pune în evidență construcția socială a raporturilor inegalitare, ce se poate rezuma prin formula celebră "On ne nașt pas femme, on le devient". Aceste două curente separă intelectualele și disciplinele: literatura și psihanaliza lacaniană susțin tendința "feminitudine", iar antropologia, sociologia și istoria se regăsesc în tendința egalitaristă. Dar mișcarea feministică n-ar fi putut câpăta această audiență dacă n-ar fi căutat și găsit, dincolo de opozitii teoretice, o axă centrală de subversiune, reușind să adune laolaltă toate femeile și acționînd

pe plan politic. Lupta pentru libera maternitate va fi punctul principal al mișcării, pentru că purtă în sine un criteriu clar de subversiune: acela de a face să cedeze diviziunea esențială a inegalității dintre bărbați și femei, ceea ce desemna femeilor rolul reproducării și rezerva bărbaților puterea politică. Numai că, odată cu votarea legii asupra contraceptiei și avortului și pe măsură ce se amplificau luptele intestine din mișcarea feministă, multe femei au început să dezerteze din mișcare, iar anumite feminine s-au convertit la cercetarea în domeniul științelor sociale.

Pentru mișcarea feministică, această convertire a fost percepătă ca o trădare, din cel puțin trei motive: universitatea și cercetarea științifică ar fi domeniul ale luptei masculine, femeile n-ar trebui să intre în această competiție; femeile care vor să facă cercetare și-ar vinde lupta la universitate; în fine, discursul științific, fiind "androgyn", ar fi o regresiune față de emergență spontană și militantă a unui "discurs feminin". În ciuda acestor anateme, numeroase grupuri de cercetare asupra femeilor și de cercetare feministică sunt create în provincie și în Paris între 1972 și 1980, în timp ce se desfășoară numeroase coloconii naționale și internaționale pe problematica feminină și apar numeroase reviste. Acest mediu se auto-organizează treptat căutînd să forțeze portile unei universități care să integreze treptat, împotriva voinței, studiile asupra femeilor. Chiar dacă universitatea cedează, instituțiile de cercetare, în special CNRS, rezistă: ele continuă să ignore acest nou cîmp de cercetare.

Ajungerea la putere a stîngii în 1981 va permite totuși studiilor feminine să treacă într-o nouă etapă. Refinnoarea anumitor cadre de conducere din cercetare accelerează procesul de legitimare a studiilor feminine. Așa de pildă, la inițiativa lui M. Godetier are loc la Toulouse în 1982 un mare colocoiu "Femmes, féminisme et recherches". Aceste coloconii constituie actul de naștere oficial al domeniului de cercetare feminină în Franță, dar el operatează în același timp o ruptură între mișcarea feministică și cercetările

asupra femeilor. Căci instituționalizarea acestui cîmp de cercetare are și reversul său: ea impune supunerea față de regulile cercetării științifice și tinde să exclude cercetările ghidate de o logică militantă. Astfel se delimitizează două strategii opuse: una integratiionistă, de pătrundere în instituțiile de cercetare și alta separatistă care le refuză.

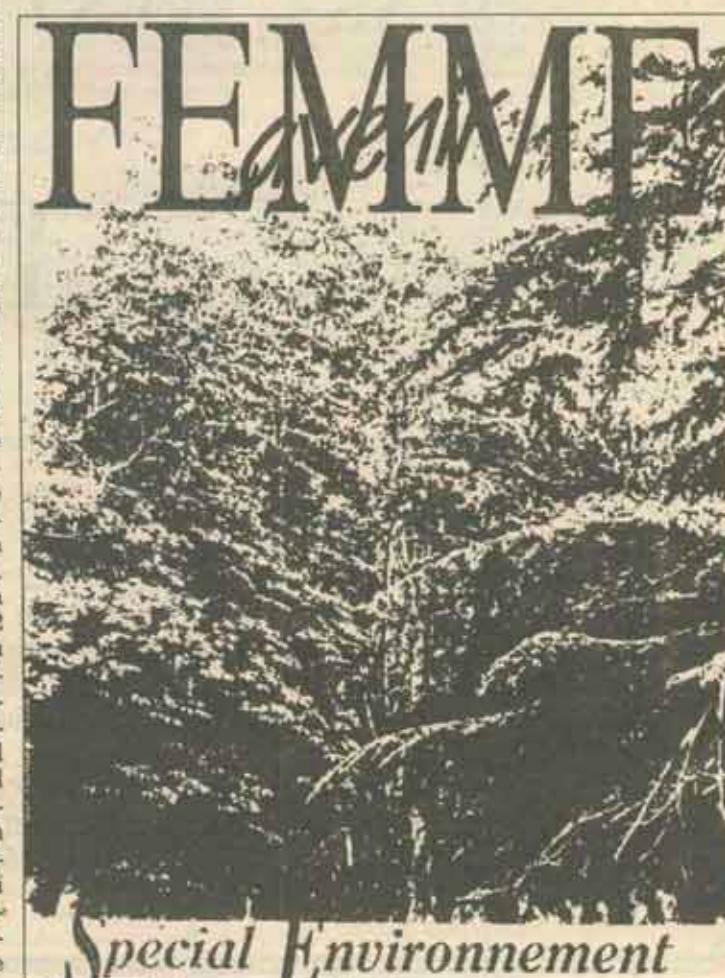
Polul cercetării științifice se caracterizează prin refuzul clar de a lega militantism și cercetare, ca și prin dorința de a accesa la o respectabilitate științifică conformîndu-se pe cît posibil definiției legitime a cercetării. Aceste grupuri înțeleg să facă cercetare fundamentală, teoretică, care să satisfacă toate referințele canonice și logica procesului de cercetare.

Cel mai adesea deținătoare ale unor grade universitare înalte, aceste cadre didactice și cercetătoare de prim rang nu caută să se specializeze în cercetări asupra femeilor. Cel mai adesea, studiile asupra femeilor sint o trădă separată de preocupările care le-au conferit legitimitate și recunoaștere.

La polul opus se află grupurile cu orientare militantă compuse din cercetătoare care întrețin relații stabile cu mișcarea socială și care își afirmă feminismul politic alăturînd în titulatura grupului adjecativul feminist. Posedînd mai puțin capital științific și fără a avea pretenții teoretice, aceste grupuri vor să producă date despre femei, în relație cu militantele, desemnînd cercetării o funcție de utilitate socială și politică. Refuzînd să facă jocul instituțiilor, ele sunt marginalizate de acestea, dar sunt recunoscute de mișcarea feministă. Se poate deci concluă că divorțul structural dintre feminism și cercetare s-a petrecut deoarece mișcarea feministă este din ce în ce mai puțin activă, dar mai ales pentru că strategia integrării instituționale a fost victorioasă: acceptarea din punct de vedere științific face ca aceste studii să-și piardă dintr-o dată orice influență subversivă.

(Partea a II-a a articolului se va publica în nr. 12)

Traducere și adaptare de
MAGDA CÂRNECI

FEMEIA CA "OM DE RANGUL AL II-LEA"

LAURA GRÜNBERG

"Nu ne naștem, ci mai curind devenim femei"

Debarasindu-ne de patimă, să încercăm să pronunțăm cuvîntul feminin nu pentru a propune o altă linie de demarcare, nu pentru a vorbi în termeni patetici și simpliști despre jumătatea de omenire uitată de istorie, invizibilă în economie, marginalizată în politică, aservită de legi etc., nu pentru a înlocui o ideologie cu alta, ci pentru conturarea unui cadru conceptual născător de idei, cu impact asupra realității.

Centrate inițial pe critica sexismului, studiile feminine au vizat apoi reconstrucția conținutului și cadrului epistemologic al cunoașterii pe baza experienței femeilor, a tipurilor de cunoaștere dezvoltate în interiorul tradițiilor culturale și politice feminine. În ultima vreme, accentul se pune mai mult pe formularea unor valori universale din perspectiva unui sistem de cunoaștere feminin, pe revizuirea cadrelor generale și fundamentelor metodologice, cu scopul de a evidenția valori care, odată generate, sunt aplicabile întregii comunități umane. Sunt prezente aici ideea unei "complicități masculine" în actual cunoașterii, precum și convingerea că moștenirea istorică în ceea ce privește "genul" este dezastruoasă. "Istoria nu este atât ceea ce s-a întâmplat în trecut, ci mai ales felurile de cunoaștere despre trecut la care am avut acces" spune sugestiv Antoinette Burton, într-un articol recent din revista "Women's history".

Nu se poate vorbi de o teorie feministă deja constituită, cu atât mai

puțin de una erijată la rang de doctrină, ci de o diversitate de teorii, fiecare lufnd în considerare idei teoretice ale diferitelor contexte culturale, sociale etc. Este vorba de un pluralism cultural în care se ține cont de relevanță egală a unor tradiții teoretice din zone diferite, cuprinzînd America - țara-mamă a feminismului, Franța - unde accentul în cercetare cade pe diferențele de sex, Anglia - unde sunt specifice teoriile de gen, sau Olanda - aflată undeva la intersecția tuturor acestor tendințe.

Tema unei "diferențe sexuale" în inima cercetării teoretice provoacă, încîtă și propune o alternativă la pretenția obiectivitate, neutralitate și universalitate a cunoașterii științifice. Multe contribuții au fost aduse de lucrarea Simone de Beauvoir, "Le deuxième sexe", una dintre primele lucrări ce contin o critică feministică a sistemelor moderne de cunoaștere. "Nu ne naștem, ci mai curind devenim femei" spune autoarea. Genul (termen preluat din lingvistică și psihologie și adoptat de feminism prin intermediul scriitoriei franceze) este pentru cultură ceea ce este sexul pentru natură și mintea pentru corp. Distincția sex/gen și programul de emancipare propus de Simone de Beauvoir au netezit drumul către valul al doilea de feminism.

Analiza culturală antropologică (Gayle Rubin, de exemplu) a redefinit feminismul prin studiul schimbului de "femei-objecți", în societatea liniar patriarhală, considerat ca fiind cheia susținerii ordinii patriarhală. De aici pînă la femeia-marfă, pasul a fost mic,

ordinea socială fiind văzută în acest context ca un contract social masculin. Măruri în circulație, femeile își pierd numele după tată pentru a-l "cîștiagă" pe cel al soțului.

O altă recire nu vede în "gen" un monolit, ci o rețea complexă de formulări opuse modului binar de dominație. Condiția femeilor nu se discută în termeni de opresiune, ci accentuind valorile pozitive asociate cu "a fi femeie" (Adrienne Rich), accentul fiind pus pe situația individuală în realitatea istorică, etnică, de clasă, economică și socială.

Dintr-o perspectivă sociologizantă, femeia se transformă în clasă socială (Christine Dolphy), context în care libertatea este pentru femei ceea ce este munca pentru marxism - un concept fundamental care poate înaripa visul unei revoluții.

O lectură radicală (Monique Wittig) suspectează însăși noțiunea de "femeie", considerată o construcție ideologică a unui proiect masculin. "Femeia este un concept imbăbat cu proiectii masculine și așteptări imaginare", un concept pe care, din punct de vedere epistemologic, nu se poate conta. Dacă la Simone de Beauvoir diferența dintre sexe face parte dintr-o dialectică prin care se structurează conștiința umană, în care masculinul definește umanul și femininul "alteleva decât umanul", acum diferențele nu sunt o recodificare culturală a unei realități biologice, ci o expresie a unei ideologii patriarhale, care obligă la o opozitie între sexe pentru a realiza siguranță și confortul sistemului masculin.

Identificarea femeii ca "alcineve" este gîndită de Lauretis în termenii unei adevărate tehnologii - un mecanism complex în care se definește subiectul ca femeie sau bărbat într-un proces normativ. Feminismul este chemat să destabilizeze acest proces, această normativitate, găsind noi maniere de definire.

Femeie-alcineva; femeie-objecție; femeie-marfă; femeie-clasă socială sunt definitii cărora le corespund tot atîtea feminismi ce intră în dispută cu întreagă tradiție de gîndire politică și filosofică. Problema redeschisă de feminism pleacă de la paradigmă egalitate (egalitate care nu poate exista, odată ce bărbații construiesc în conformitate cu propriile interese instituții sociale și apoi atribuie rolurile în aceste instituții aparent neutru), se rediscută relația natură-convenție, problema raportului dintre viață publică și ceea privată, bazele ordinii sociale, ajungind la reevaluarea atributelor universale ale ființei umane.

Fiecare asemenea provocare merită atenție pentru că aduce în discuție idei incitante, ignoreate pînă acum din conservatorism. În acest context, nu poate fi decît benefic să ascultăm fără patimă și mai ales fără prejudecăți acea "voce diferență" a feminismului, după expresia lui Carol Gilligan, o voce distinctă, fără ascultarea căreia umanitatea ar fi săracită. Un adept al antifeminismului ar susține că în societate intimitatea trebuie să fie deținută de cineva, iar ordinea actuală nu este opresivă pentru femei. Poate. Dar nu este vorba de o dispută pentru intimitate, ci mai curind de o luptă pentru a intra în luptă, pentru a fi acceptat pe "cîmpul de bătălie", acolo unde se nasc, cresc și mor, pentru a naște din nou, idei.

FUNDATIA SOROS PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ

în colaborare cu

"EAST WEST PRODUCERS SEMINAR"

anunță programul

"EST-VEST – SEMINAR AL PRODUCĂTORILOR DE FILM ȘI TELEVIZIUNE"

Sînt invitați producători de film și televiziune cu experiență în domeniul.

Seminarul va avea loc între 10-19 iunie 1993 la Castelul Liblice, la 40 km de Praga, în Republica Cehă.

Cunoașterea limbii engleze este recomandabilă.

Cei care doresc să participe la acest seminar vor trimite un curriculum vitae cât mai detaliat asupra experienței profesionale și o scrisoare de recomandare în limba engleză la Fundația Soros pentru o Societate Deschisă pînă la data de 2 aprilie 1993.

Deoarece numărul locurilor disponibile pentru România este limitat, selecția participanților se va face printr-un interviu individual care va avea loc pe data de 26 aprilie 1993.

Pentru informații suplimentare vă rugăm să vă adresați la una din Fundațiile Soros pentru o Societate Deschisă din țară:

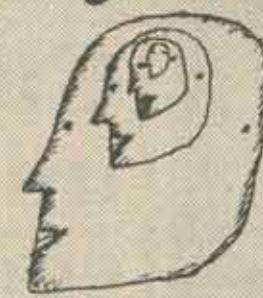
- București: Calea Victoriei 133, CP 22-196, cod poștal 71102, telefon: (01) 6.50.63.25, fax: 3.12.02.84

- Timișoara: Piața Operei 2, et. 3, cod poștal 1900, telefon/fax: (0961)36194

- Iași: Bulevardul Copou 19, CP 1356, oficiul poștal 6, telefon: (0981)47241, fax: 47100

- Cluj: Str. Galaxiei 2, cod poștal 3400, telefon/fax: (0951)50160

Coordonator de program: Cristina Guseth

ILEANA MĂLĂNCIOIU

CRIMĂ ȘI MORALITATE

Foto: I. CUCU

• despre intervalul dintre victimă absolută și călăul absolut • călău(zitor), călău imperfect, sub-călău • Nikolski a murit de moarte bună • Alexandru Drăghici a reușit să-și mențină firea sa de criminal și să fugă • nevoia creștinească de consens • eu nu mai pot să ridic piatra • m-aș feri să bagatelizez puzderia de combatanți ai piețelor • în ele au murit, totuși, peste o mie de oameni •

politică fără pic de filosofie și filosofie fără pic de metafizică și că au ajuns să profere o etică fără Dumnezeu. Ca și cum la nivelul Puterii, către care inclină în mod vizibil balanța sa, politica e doldora de filosofie, filosofia e curată metafizică, iar morală tovarășului Iliescu se intemeiază pe existența lui Dumnezeu, chiar dacă dumnealui declară că este ateu.

O altă observație pe care m-aș incumeta să o fac este că primele unsprezece versete din capitolul opt al Evangheliei după Ioan, cărora ne mărturiseste Andrei Pleșu că li se conformează cuminte, ne vorbesc, totuși, despre ridicarea pietrei împotriva unei biete tîrfe și nu împotriva unor călăi mai mult sau mai puțin imperfecti. Chiar dacă învățatura creștină, transmisă prin intermediul acestui pasaj din Sfânta Scriptură s-a generalizat, ar fi bine să nu uităm că în el nu este vorba despre crimă, ci despre un altfel de păcat. Unul care poate să fie și înțele și iertat având în vedere păcatul originar.

Acest text al drept-credinciosului și nespus de orgoliosului nostru prieten mai suferă de un păcat. Acela că autorul lui se revendică și de la doctrina creștină, care ne învață să nu ridicăm piatra, și de la disidență, care ne învață să o ridicăm.

Cu toate obiectiile care pot să fie aduse afirmațiilor sale din textul în discuție, Andrei Pleșu are totuși dreptate atunci cind afirmă că adevărata morală este cea reflexivă. Numai că eu cred că nu este, totuși, posibil ca morală să nu fie amestecată cu jurisprudență. Un călău care ajunge să reflecteze cu frica de Dumnezeu asupra vinei sale nu-și mai ascunde crima nedescoperită încă, ci ajunge să o mărturisească. Nu la partid, nici la televizor, ci la biserică și la judecător. În cazul-limită în care criminalul nu ajunge să reflecteze asupra faptelor sale și să se autopedepească, ci doar își execută pedeapsa dată de lege, nu mai avem, probabil, de-a face cu adevărata morală, dar nici nu ne situăm în afara moralității, în măsură în care aceasta este reflectată în lege iar legea este aplicată corect. Pe cind acolo unde nu este nici reflexivitate, nici pedeapsă pe măsura crimei, nimic nu poate să restabilească echilibrul pierdut. De aceea eu cred că, în ciuda oricărora aparente, a pledă pentru iertarea pură și simplă a celui care nu ajunge nici la autopedeapsă presupusă de morală reflexivă, nici la pedeapsa prevăzută pentru fapta comisă, în ultimă instanță, înseamnă a pleda împotriva oricărei moralități.

După cum se vede, blîndețea creștinească – pe care o are față de călăul care nu excelează în meseria sa (ori în rolul pe care îl joacă) – îi pierde aproape cu desăvârsire cind e vorba de proaste și vicleana și ticăloasa de victimă imperfectă. Prezentarea plină de inventivitate și chiar de humor care îi se face acesta – în stilul inconfundabil și cu economia de mijloace cu care ne-a obișnuit autorul –, la o privire mai atentă a lucrurilor, suferă totuși prin eva care depășește oarecum măsura. Înă la urmă, nu știi cum se face, dar victimă imperfectă apare și îi mai vinovată decât călăul de mină a doua, căruia nu este exclus să-i fi tremurat puțin mină pe pușcă în timp ce tragea în cinere, ori să-i fi pierit glasul în vreme ce comanda o execuție. În sfîrșit, atitudinea creștinească adoptată de Andrei Pleșu mi se pare subminată și de faptul că, dacă el nu poate să ridică piatra împotriva călăilor imperfecti, atunci cind vrea să o ridice împotriva drept-credinciosilor săi prieteni care se întâmplă să fie de altă părere decât el, poate. Astfel, dat fiind că ei nu au înțeles nevoia creștinească de consens, pe care o rezimte din ce în ce mai acut urmașul impușcatului, săi acuzați că fac

reflexivitatea care nu-l duce pe săptămână în fața legii este inoperantă sub aspect moral.

Nu întâmplător, morală reflexivă și eroilor tragediilor antice nu eludează morală tranzitivă, în ciuda nevinovăției cu care au căzut ei în hybris, așa după cum i-a fost fiecăruia scris, date fiind caderile neamului din care venea.

Corul antic îi plinge pe Oedip și pe Creon și pe Oreste, dar nu-i absolva de pedeapsă, deși este convins că autopedeapsa e infinit mai greu de indură. El știe că echilibrul pierdut nu poate să fie restabilit cătă vreme cel căzut în hybris nu-și asumă responsabilitatea pentru faptele sale și singele vărsat de el plutește încă asupra tuturor.

La rindul ei, doctrina creștină nu-l absolva pe luda pentru că, după ce l-a vîndut pe Iisus pe treizeci de arginti, a reflectat asupra faptelor lui și s-a spînzurat.

Așa cum legea divină nu te poate absolvi dacă faci abstracție de ea și ajungi să-ți iezi singur viața, legea cetățenilor care trăiesc nu te poate absolvi nici ea, pe motiv că, după ce ai comis crima, ai reflectat, ai suferit și te-ai pedepsit de unul singur. Crima, în general (și crima împotriva cetățenilor în particular) nu stă doar sub legea morală care acționează la nivel individual. De aceea, a face apel la lege și a cere cuiva să-și asume responsabilitatea faptelor sale spre a se restabili echilibrul cetățenilor nu înseamnă, nicidecum, a juca rolul Îngerului Exterminator. Adevărata morală – care e reflexivă, așa cum susține Andrei Pleșu – din păcate nu l-a făcut pe nici un terorist să se predea și nu a determinat pe nimeni să meargă la Tribunalul Suprem și să spună: eu sunt cel care a făcut pactul cu teroristii.

În aşteptarea momentului cind reforma morală ades invocată va fi un fapt real și mult-ășteptată mărturisire salvatoare se va putea produce, citește (în Dilema nr. 7) articolul Experiența Damascului, în care Andrei Pleșu continuă, cu aceeași vîrvă și cu același humor, obsedanta glicăavă a înțeleptului cu toată lumea. Pentru început, rețin: "În România de astăzi există două categorii de oameni: cei ai căror trecut contează și cei ai căror trecut nu contează. Criteriul acestei diviziuni e simplu: nu contează trecutul acelora care sunt cu noi. Contează însă trecutul acelora care nu sunt cu noi". Simplu, concis și chiar adevărat. Textul de față are aproape toate calitățile unei demonstrații impecabile care poartă marca Pleșu. Zic aproape toate calitățile și nu toate calitățile, fiindcă întreaga pledoarie, plină de inteligență, de vîrvă și de humor, este făcută să demonstreze că nouă putere nu mai este cea veche și că, pentru a-i înțelege și pe oponanți, și pe adeptii acesta, nu poti judeca numai în funcție de prezent. Cu totul de acord. Numai că astăzi nu înseamnă că poti judeca pe cineva făcind total abstracție de prezent. Măcar pentru că, atâtă vreme cît suntem încă vii, nu putem să trăim doar din amintiri. și mai ales din anumite feluri de amintiri. Bunăoară, din cele de opozant. Fiindcă poti, fără îndoială, să începi o relatare interesantă spunând: Cind eram eu

student sau Cind eram eu în armată sau Cind eram eu la Tescani, dar parcă sună cam peste mină să spui: Cind eram eu disident. În orice situație, dar mai ales după ce ai afirmat: "Nu pot să mă descurc, nu pot să ridic piatra. Mă conformez, de aceea, cuminte, primelor unsprezece versete din capitolul opt al Evangheliei după Ioan". După ce ai fost disident, nu mai poți spune: eu nu pot să ridic piatra, ci, cel mult, eu nu mai pot să ridic piatra. N-ar fi nimic nefiresc nici în asta; atâtă lume nu vrea să mai audă despre ce a fost, având în vedere ce a ieșit. Numai că textele lui Andrei Pleșu nu sint, nici pe departe, ale unui dezamăgit, chiar dacă el spune: "e regretabil că puterea nu are înțelepciunea de a evita lichelele consacrante (și reconditionate), fie și pentru a dovedi un minim discernămînt cosmetic". Fiindcă, nu știi mult precizarea: "Simpatizantul de azi al puterii face de bună voie ceea ce înainte facea doar dacă era constrins. El poate fi sluganic (în mod liber!), poate fi idiot, dar există și cazuri de adeziune pornită din convingere și în aceste cazuri tema vinovăției nu mai este la locul ei".

În această parte a discursului său nu pot să mai fiu chiar deloc de acord cu filosoful Andrei Pleșu, măcar fiindcă înaintașul tovarășului Iliescu a avut și el adepti absolali convins. O dovedă în acest sens este că unii dintre acești îl elogiază în continuare, chiar și de la finala tribună a parlamentului. Pe de altă parte, faptul că te alături cuiva care a făcut pact cu teroristii, așa, de bună voie și nesilit de nimeni, e, într-un fel, și mai grav decât dacă erai constrins să o faci.

În total dezacord cu combatanții din piețe și cu o anumită parte a presei, Andrei Pleșu se răcorește spunind tuturor de la obraz: "În ce mă privește, mă tem că dacă să reveni, peste noapte, la teroare, arena curajului civic ar rămine pustie: ar reapărea, singurateci, Doina Cornea, Dan Petrescu, Mircea Dinescu, Radu Filipescu, Gabriel Andreeșu, cei șase și două-trei grupuri răzlete, în vreme ce puzderia de combatanți ai gazetelor și ai piețelor ar recupera brusc înțelepciunea de a sta deoparte".

În ce mă privește pe mine, oricără de viteji se vor dovedi în continuare domnul profesor Sliviu Brucan și ceilalți foști demnitari comuniști – care au dat încă o dată marea lovitură printre scrioare – mă încăpăținez să sper că nici Paul Goma nu se va cumpăra de frică și nici Andrei Pleșu nu va rămine pînă la capăt un drept-credincios care se conformează, cuminte... celor unsprezece versete. În rest, dat fiind că... viață și petrecerea ei i-au separat, mă feri să-l mai alătur pe Mircea Dinescu doamnei Doina Cornea. Și, în orice caz, mă feri să bagatelizez puzderia de combatanți ai piețelor. Fiindcă în ele au fost impușcați peste o mie de oameni ca să se poată schimba ceva.

Împărtășind convingerea lui Andrei Pleșu că experiența Damascului nu să producă și că noi ne aflăm într-o lume intermedieră în care "nici cei neschimbăți nu mai sunt ce-au fost, nici cei schimbăți nu sunt ceea ce își închipuie ei", cred totuși că, oricără de imperfecție ar fi fost – în marea lor majoritate – victimele, pentru a stîrni mila îngerilor și a lui Dumnezeu, nu se poate face abstracție de existența lor.

AURELIAN CRĂIUȚU

Foto: GINA MARIN

Capcanele unei strategii economice

La ultima conferință de presă de la Cotroceni, președintele Iliescu a readus în discuție o mai veche idee a sa, și anume necesitatea conceperii unei strategii economice pentru viitorul apropiat. Interesul pentru o astfel de strategie, care nu trebuie confundată cu programul realizat de echipa de consilieri din jurul lui Misu Negrițoiu, nu este o nouătate în spațiul nostru post-revolutionar, intrucât din 1990 și pînă astăzi au mai existat cîteva tentative de a elabora o astfel de strategie, care nu au dat rezultate practice convingătoare.

Prima dintre acestea a fost, în ordine cronologică, mult-invocata și totuși puțin cunoscută Schita privind strategia însăpturării economiei de piață în România, elaborată în prima jumătate a anului 1990, sub conducerea profesorului Tudorel Postolache, de un mare grup de cercetători din cadrul Institutului Național de Cercetări Economice, în colaborare cu anumiți factori de decizie din economie și administrație. La originea ei, Schita s-a vrut să fie un cadru general și minimal pentru jalonarea primilor pași către economia de piață în România, de unde și generalitatea multora dintre capitolele și subcapitolele sale, precum

cele dedicate privatizării, reformei sistemului bancar, liberalizării prețurilor sau contracararea presiunilor inflationiste.

Fiind o comandă guvernamentală, ea a fost elaborată într-un timp foarte scurt, prin punerea cap la cap a unor studii colective punctuale, elaborate de oameni cu viziuni economice și politice diverse și având o experiență diferită. Nu este de mirare atunci că ea nu a avut o utilitate prea mare pentru politica economică a guvernului Roman, al cărui voluntarism politic, pe fondul unei firești lipse de experiență, a uitat aproape cu totul de prevederile minimale inscrise în Schita din 1990. Pentru a ilustra marea diferență dintre acestea din urmă și realitatea care a urmat este suficient să reamintim faptul că trecerea la convertibilitatea leului trebuia să se facă la 1 ianuarie 1992, cu condiția existenței unei rezerve valutare de 3-3,5 miliarde dolari (o sumă fabuloasă astăzi, dacă o comparăm cu actuala rezervă valutară a țării sau cu rezerva infimă din momentul introducerii convertibilității leului în noiembrie 1991). De asemenea, Schita prevedea elaborarea și adoptarea rapidă a unui număr de

legi prioritare, majoritatea cu termen pînă la sfîrșitul anului 1990 sau cel mai tîrziu pînă în martie 1991, multe dintre ele continuind să lipsească și în prezent. În aceste condiții, se poate afirma fără prea multă exitate că Schita nu a reușit să se intrupeze în realitate.

Aceasta avea să fie și soarta celei de-a doua încercări de elaborare a unei strategii economice, concepută din nou în cadrul Institutului Național de Cercetări Economice, unde se află nucleul cel mai valoros de cercetători economici din țară. Lucrarea, demarată în noiembrie 1991, a urmat în linii mari aceeași metodologie de lucru și a fost lansată oficial în primăvara anului trecut, intrînd din pînă la prea repede în anonimat.

In aceste condiții, apelul președintelui Iliescu, făcut săptămîna trecută, trebuie privit cu multă circumspectie. În primul rînd, se cunosc să ne întrebăm fără nici un fel de prejudecată în ce măsură un astfel de program maximalist este cu adevărat viabil și necesar în clipa de față, într-un context în care pașii mici, hotărîți și mai modești par a fi mai utili decît obiectivele mari și vag formulate. În al doilea rînd, o strategie, o platformă economică valabilă pentru toate partidele rămîne în continuare un lucru extrem de greu de realizat. Opțiunile majore de politică economică diferă în mod necesar și ineluctabil de la un partid la altul, ideologia jucînd și ea aici un rol deloc insignifiant. Orice partid care vine la putere are tendința să și împună propria sa viziune în materie de politică economică, ceea ce explică diferențele de prioritarități, care pot fi adesea mai importante, din păcate, decît ideile pe care le împărtășesc în comun cu toate celelalte forțe politice. Aceasta și cu atât mai adevărat în spațiul pieței românești, unde cel puțin în clipa de față este dificil de

realizat o astfel de platformă minimală comună între ceea ce se numește de obicei (cu un termen nu întotdeauna explicit) partidele extremiste și adevărătele forțe reformiste. În al treilea rînd, o strategie care să fie elaborată după o aceeași metodologie și cu același corp de cercetători, în mare parte demotivați, pare a fi din nou sortită eșecului înainte de a se naște. Elaborarea unei astfel de strategii nu se poate face doar la comanda venită de sus, oricăt de bine intenționată ar fi aceasta din urmă. Pentru ca ea să nu rămînă o simplă intenție, mai este nevoie ca cercetătorilor să li se creeze un cadru stimulativ adecvat și să însă din conul de umbră în care se află în prezent. Am în vedere aici posibilități reale de documentare (atât în bibliotecile din țară, cit și în cele din străinătate), schimburi de experiență, contracte de cercetare și participări pe scară largă la seminarii internaționale. E o mare tristețe că Institutul Național de Cercetări Economice, adică instituția care a patronat cele două încercări de strategie de pînă acum, nu mai are acces, de doi ani de zile (din diferite motive), la biblioteca proprie, cercetătorii nemaiavând astfel posibilitatea necesare documentării la zi, care e indispensabilă în acest domeniu supus, prin definiție, schimbării.

De aceea, dacă noua intenție prezidențială nu va ține realmente cont de toți acești factori, există mari sanse ca rezultatul final să fie din nou modest. Vom avea înrăuți o strategie cu sanse foarte mici de aplicare în realitate. În clipa de față, pașii mici dar hotărîți către crearea și consolidarea fondului liberal al economiei de piață, împreună cu evitarea oricărei forme de voluntarism politic, reprezintă singura "strategie" dezirabilă.

Greva generală a cadrelor didactice din învățămîntul preuniversitar

În urma discuțiilor sterile repetate avute cu Ministerul Învățămîntului, Federația Sindicatelor Libere din Învățămînt și Federația Sindicatelor din Învățămîntul Preuniversitar au organizat în zilele de 11 și 12 martie a.c. greva cadrelor didactice din învățămîntul preuniversitar. Declanșarea ei a avut ca motiv principal, conform informațiilor primite de la dl. Gheorghe Isvoranu, liderul FSLI, bugetul insufficient alocat de Ministerul Învățămîntului școlilor, care face imposibilă dotarea și reutilizarea acestora. Manualele și literatura de specialitate sunt foarte scumpe, nemaifiind subvenționate de stat, multe reviste de matematică, fizică, chimie aflîndu-se în apropierea falimentului. Celelalte motive ale grevei sunt: schimbarea statutului cadrelor didactice și salariile mici. Aceste probleme depășesc Ministerul, fiind de competență Parlamentului și Guvernului, asupra cărori î se reproșeză d-lui ministru Maior că nu a făcut presiuni.

Pentru o bună desfășurare a grevei, au fost trimise școlilor îndrumare în care se menționa ca o treime din servicii – adică grădinițele și școlile speciale, cantinele, casele și căminele de copii – să funcționeze normal. Această precizare a fost interpretată greșit în unele școli, în care profesorii au considerat că trebuie să reducă ora și pauza

la o treime. Elevilor li s-a spus că în zilele respective nu se fac ore; cei care au venit totuși la școală au fost supravegheati de o parte dintre profesori.

La nivelul țării, în 20 de județe au participat la grevă peste 90 % dintre cadrele didactice (Iași, de exemplu), iar în celelalte proporție a fost de 40-60 %. În capitală, datorită neînțelegerilor existente între sindicate – în număr mult mai mare decât în restul țării –, greva a fost slab organizată. Ca urmare, în multe școli și licee ("Mihai Viteazul", "Gh. Șincai", "Gh. Lazăr", "Ion Neculce", "Sf. Sava", "George Enescu", "Electronica-Pipera") orele au fost ținute în mod normal. În unele școli nu s-a știut nimic despre conflictul de muncă. Cele mai multe unități de învățămînt în care a fost respectată greva aparțin sectoarelor 3 și 4. Dl. Cătălin Croitoru, președintele FSIPR, a afirmat că numărul greviștilor din toată țara a fost de aproximativ 250.000 din totalul de 430.000 de cadre didactice.

Federația Sindicatelor din Învățămînt Superior "Alma Mater" și-a exprimat solidaritatea cu revendicările FSLI și FSIPR prin organizarea unor mitinguri de protest în toate centrele universitare din țară în ziua de 12 martie, între orele 10 și 12 a.m.

ROXANA OLOGEANU

Populația a cîștigat o revoluție, dar a pierdut un război

• "Principalele inventiî ale omenirii sunt: focul, roata și banca", a spus dl. Mugur Isărescu în deschiderea Societății Naționale de Economie de vineri 5 martie • În preziudiu, pe lîngă guvernatorul Băncii Naționale, se aflau domnii Vasile Pilat și Virgil Stoenescu; iar în sală, floarea inteligenței economiei românești: Misu Negrițoiu, Adrian Severin, Eugen Dijmărescu, Ulm Spineanu, George Danilescu, Mihai Miron Bîja • Triunghiul economiei: siguranță națională, democrație și mecanisme de piață • Șocurile puternice prin care a trecut economia românească sunt determinate de faptul că au fost atînși factorii multiplicatori: investițiile, datorită prăbușirii sistemului centralizat (singurul prin care în trecut se făceau investiții) și exporturile, datorită dispariției pieței de desfacere a CAER • Finanțarea externă nu a fost la nivelul așteptărilor, în '90 s-a trăit din rezerve • După aceea, finanțarea externă a fost de 1,5 miliarde dolari anual • Din

lipșa restructurării producției interne (finanțarea externă fiind cheltuită pentru consum), a crescut peste măsură inflația • Lanțul slabiciunilor • Exemplu: întreprinderile care produc pe stoc li s-a spus cu întîrziere să nu mai producă, au rezultat costuri pe care nu și le-a asumat nimenei și care au fost plătite de populație pe seama inflației • "După ce a cîștigat o revoluție, populația a pierdut un război" • Dobîndă și cursul de schimb sunt cele două teste de acces pentru intrarea într-o economie de piață normală • O dobîndă real pozitivă este o stare de normalitate, iar la noi dobîndile sunt încă aberant de mici • Opinia de masă este însă alta: dobîndile sunt aberant de mari • Banii trebuie returnați la puterea de cumpărare • România nu va fi finanțată din exterior pînă cind atitudinea față de creditor nu se va schimba • Visul de aur al bancherului este cursul fix, consolidat cu o rezervă valutară solidă. (A.P.)

CENTRUL PENTRU DREPTURILE OMULUI

Înființat în decembrie 1992 cu sprijinul Comitetului Helsinki din Olanda a fost inaugurat la sediul G.D.S., joi 4 martie a.c. "Sînt onorat să lucrez cu oameni ca d-nii Gabriel Andreeșu și Radu Filipescu, care au un dosar impresionant ca disidenți", a declarat dl. Coen Stork, ambasadorul Olandei.

Gabriel Andreeșu și Radu Filipescu sunt co-președinți Consiliului de conducere al Centrului pentru Drepturile Omului, iar vicepreședinți Lia Ciplea, Renate Gavrilă-Weber și Manuela Ștefănescu.

Centrul are propriul său consiliu de conducere și următoarele secțiuni:

1. Centrul de documentare – pune la dispoziția specialistilor și activiștilor din domeniul drepturilor omului lucrările de bază și alte documente de specialitate, prelucrate în sistemul HURIDOCs și va fi deschis începînd cu luna iunie 1993.

2. Revista Română de Drepturile Omului – trimestrial care publică informații cu privire la cazurile de încălcare a drepturilor omului soluționate de instanțele judecătorești române, comentarii privind legislația română, studii ale specialistilor români și străini, recenzii etc. Primul număr va apărea în luna iunie 1993.

3. Banca de date – centralizează informațiile care privesc încălcările drepturilor omului și acțiunile întreprinse pentru cunoașterea și respectarea acestora. C.D.O. adună asemenea date prin colaborări cu presa scrisă și audio-vizuală, cu alte organizații neguvernamentale, cu autoritățile publice și pune banca de date la dispoziția celor interesați.

"Comportamentul față de moțiunea de cenzură ar putea preciza care vor fi persoanele invitate la Forumul Democrației", a declarat Gabriel Andreeșu, președintele Alianței Civice, în legătură cu asocierea d-lor Petre Burcă și Radu Ceonțea (PUNR) la moțiunea propusă de opozitie. La Forumul Democrației, organizat de Alianța Civică în zilele de 3-4 aprilie 1993 la Centrul Internațional de Presă București, urmează să participe reprezentanții grupurilor civice, ai formațiunilor politice considerate democratice, dar și oameni politici din PUNR, dacă aceștia se declară de acord cu principiile drepturilor omului și își iau distanță față de național-extremism.

și editorul său

Iată opinile Marianei Celac și ale lui Radu Filipescu (președinți ai Consiliilor de administrație GDS în etapele anterioare) și ale Magdei Cârncici, actualul președinte.

MARIANA CELAC

RADU FILIPESCU

MAGDA CÂRNICI

Nu e desigur un lucru obișnuit ca un redactor să dea interviuri în propria revistă. Având însă în vedere acest serial despre presă, în care s-au prezentat principalele publicații românești și relația lor cu editorii, am considerat onest să ne aplicăm același tratament. Pe de altă parte, este și un prilej de a face transparentă situația administrativă a revistei, după modelul presei străine care dă anual publicității date strict economice. De aceea am adresat Gabrielei Adameșteanu o seamă de întrebări la care au fost solicitări să răspundă și redactorii-șefi ai celorlalte publicații (O.A.)

În ce imprejurări ati devenit redactor-șef al revistei "22"?

În urma unui concurs de proiecte, votat prin vot secret la GDS, la 20 septembrie '91. În vara lui '91, revista a intrat în dificultăți financiare. Șeful difuzării plecase din țară, lăsând în urmă o situație dezastroasă. Din toamna lui '90, eu nu prea mai participasem la viața redacției. Între 30 septembrie și 30 decembrie 1990 stăusem în SUA, în cadrul unui program internațional pentru scriitori oferit de statul Iowa, care reînnoise tradiția invitației scriitorilor români cu Mircea Cărtărescu și cu mine. Când după întoarcere avusesem un grav accident de mașină (veneam de la prima comemorare a lui Iuliu Maniu, la Sighet, la 3 februarie 1991), în urma căruia stăusem luni de zile în pat. Cind m-am întors, în iunie 1990, perspectiva revistei mi s-a părut neliniștită, lucru pe care l-am spus (dar nu numai eu). După mai multe sedințe la GDS, Victor Bârsan, redactor-șef de atunci, și-a anunțat demisia (o situație similară fusese și în decembrie 1990 cind, fără de activitatea de la Alianța Civică și de cea de la săptămânal său proaspăt înființat "Acum", Stelian Tănase neglijase "22"), care ajunsese într-o situație financiară dificilă. În vara lui '91, s-a hotărât instituirea unui concurs pentru viitorul redactor-șef, participanții trebuind să prezinte proiectul noului "22". Inițial au fost mai mulți interesați de preluarea revistei (Dan Pavel, Alina Mungiu, Magda Cârncici), dar numai Alina Mungiu a perseverat, prezentând un proiect. Pentru că îi știam în mare părere din discuții anterioare, m-am decis în ultimul moment să mă prezint la concurs. Protectul meu voia să asigure "22"-ului o linie de continuitate, mai ales în privința semnaturilor unor colaboratori de prestigiu etc. Cert este că "22" de azi este mai interesant decât l-am proiectat eu în august '91. Revista actuală este "creația" unei întregi echipe și a unor colaboratori de marcă (nu numai membri GDS, nu numai din țară, ci și din exil), legați cu și noi de ideea de "22". De atunci și pînă acum am descoperit că viața presei este dură. Când se schimbă orientările revistelor, de multe ori se schimbă și jurnaliștii, ceea ce (mi-am dat seama după scrisorile prime) îi întristează pe cititori. În octombrie 1991 eram conștient că va fi greu să realizez supraviețuirea lui "22": după cifrele pe care le-am avut în față nu parea să putem juunge dincolo de ianuarie 1992. Revista fusese gîndită nu numai ca o publicație de opinie politică, ci și de cultură, dar între timp falimentul revistelor culturale devenise evident, iar faptul că "22" era rezisită în parte ca o revistă culturală era de natură să-i micșoreze șansele. În anul 1990, GDS polarizase atenția publicului, care sperase că el se va implica direct în viața politică. Cum acest lucru nu s-a întâmplat, "22" și-a pierdut, și din această cauză, o parte dintre cititori. Pe alți i-a pierdut din cauză că revista era rezisită ca apărătorul unui grup închis, elitist – idee care mai există și azi, în ciuda eforturilor noastre continue de a-lărgi sfera de interes.

Cum vă apreciați activitatea de conducere a revistei?

Redacția, împreună cu cei mai apropiati

știi foarte bine cum iese un proiect cind în treaba arhitectului se amestecă prea multe sfaturi venind de pe tușe: plat, nesărat, fără forță – și astă în cel mai bun caz. Aș că m-am ferit cu strănicie să produc vreun "ajutor" revistei – altul decât cel al logistica domestice: curtea să fie în ordine, notele casei – plătite la timp, conflictele casnice – reduse la minimum. A face o revistă bună și o voluptate care trebuie lăsată neșirbită celor care fac "22"-ul, cu toate folosurile și cu toate ponoasurile aferente. Iar răsplata a fost că săptămîna după săptămîna am citit un "22" cu totul proaspăt pentru mine. Bineînțeles, disciplina neamestecului nu e confortabilă, mai ales dacă poți, ipotetic măcar, exercita o oarecare autoritate. Am avut niște "planuri" cu revista. Dar combinația între neamestecul asumat și un zel retoric, nu totdeauna bine condus, s-a dovedit ineficace, așa că pînă acum planurile au rămas planuri.

colaboratori, alcătuim o echipă ce are orgolul că a rezistat în condiții grele, fără a face rabat calității. Am introdus rubrici și pagini fixe. Am încercat să fim foarte atenți la calitatea textelor. Am încercat să ne construim o independentă de opinie față de orice grupare politică, chiar și față de Convenția Democratică, ale cărei idei le împărtăsim, pentru că sensele de viață ale unei publicații depind de independența ei. Am îmbunătățit net aspectul grafic. Am propus rubrici noi: "Tribuna liberă", "Interviu săptămînii", "Lumea", pagina de corespondență cu cititorii etc. Am făcut numeroase tematice urmărind o problematică de stringent interes social. O mare parte a efortului se consumă în organizarea administrativă, managerială; în ciuda stress-ului și a oboselii, e interesant totuși să înveți pe riscul tău trecerea de la

în perioada în care am fost președintele Consiliului de administrație al GDS (din iunie-iulie 1992 pînă în ianuarie 1993) colaborarea cu revista a fost foarte strînsă, pentru că am considerat-o cel mai important mod de manifestare a GDS. De aceea am căutat să o sprijinim pe căt ne-a stat în putință. Î-am asigurat plata chiriei și întreținerii sediului redacției (aproximativ 30-40.000 lei/lună și a telefonului (între 50-100.000 lei/lună). M-am ocupat personal, împreună cu conducerea revistei, de obținerea aparaturii necesare editării. Anul trecut, într-un moment foarte greu datorat scumpirii hîrtiei, i-am oferit un împrumut de 90.000 lei, pe care ulterior Consiliul de administrație l-a declarat nerambursabil, iar acum i-am dat un nou împrumut în valoare de 200.000 lei, probabil și el nerambursabil. Revista, la rîndul ei, a prezentat în paginile sale activitatea Grupului: dezbatările GDS, deschiderea bibliotecii GDS etc. Nu a fost însă întotdeauna receptivă la dorințele noastre: de exemplu, acum cîteva luni am rugat redacția să scrie cîteva articole despre un concurs de lucrări de diplomă cu premii pe care l-am organizat noi, dar nu s-a găsit timp și spațiu nici pînă în ziua de azi.

oameni) să începem să controlăm difuzarea în provincie. La ora actuală, doar circa 1/3 din tirajul nostru mai depinde de Rodipet. Abonamentele în străinătate, în diaspora (al căror număr e mereu în creștere), difuzate de la redacție, acoperă deficitul finanțier datorat vinzării în țară, pentru că publicitatea e încă redusă. Atât anul trecut însă, cit și anul acesta, Rodipet a contractat ilegal abonamente în străinătate, pentru care "22" nu a primit nimic. Am creat și un sistem paralel de abonamente la sediul redacției (unic la ora actuală în România), cu reducere de preț la jumătate pentru pensionari, elevi, studenți, profesori, foști deținuți politici, veterani de război, care este o certă reușită.

Care este costul revistei și care este prețul de vînzare?

Costul editării și al difuzării (la prețul

"editorul" revistei, așa cum o arată și frontispiciul acesteia). GDS, ca grup intelectual de reflecție asupra problemelor politice, sociale, morale și culturale ale societății românești, se manifestă public cu precădere prin intermediul revistei, care reflectă dezbatările și întîlnirile, ca și opinia membrilor săi asupra acestor probleme. GDS este deci și principalul "colaborator" al revistei.

Pe de altă parte, redacția revistei e formată în bună parte din membri GDS, care gîndesc și compun substanța acestei publicații în mod firesc în spiritul pe care-l degajă ambiția întregului grup. De aceea, redacția are o independentă aproape totală în conceperea revistei, întrucăt Grupul o creditează în principiu pentru opțiunile sale.

Sigur că pot apărea diferențe de perspectivă sau de nuanță între corpul redațional și ceilalți membri ai Grupului. Cum revista este concepută ca o "tribună deschisă", aceste puncte de vedere divergente apar simultan ori succesiv în chiar paginile ei.

Numai în cazul unor probleme majore, care vizează poziția sau imaginea publică a Grupului, ori care au tangentă cu supraviețuirea revistei, Grupul se simte obligat să intervină sau să colaboreze activ cu membrii redacției.

A existat cîteva vremi un "comitet director" al revistei, care avea un rol consultativ și deliberativ exact în asemenea chestiuni importante, dar adesea și în chestiuni de nuantă. Si am impresia că atunci revista reflecta mai direct și mai viu atitudinile și opinile intelectualilor din Grup. Cred că n-ar fi rău să revenim la această idee.

Prese românești (au beneficiat de el peste 100 de publicații). Fundația a mai oferit și o parte din echipamentul de calcul necesar editării (încă incomplet). Numai abonamentele cu jumătate de preț, săi sponsorizate de Institutul pentru Democrație în Estul Europei și Asociația Est-Liberté. În ultimele luni, GDS ne-a oferit 290.000 lei în două momente grele, sumă binevenită, dar de departe de a putea rezolva problemele revistei, ale cărei costuri se ridică la cca. 3 milioane lei pe lună, dintre care: hîrtia – 750.000 lei, tipografia – 600.000 lei, difuzarea – 600.000 lei.

În ce măsură se poate vorbi de independența revistei față de GDS? GDS împune condiții revistei?

Statutul GDS prevede că fiecare dintre membrii săi își poate păstra individualitatea și opinile, iar diferențele să au putut vedea și în paginile revistei. Există însă cîteva puncte esențiale asupra căror membrii GDS au fost întotdeauna de acord: susținerea valorilor democrației, a drepturilor minorităților, recuperarea istoriei etc. Si întrucăt punctele de vedere ale redacției coincid cu acest "program minimal GDS", nu au existat conflicte grave. Conflictele mici sunt inevitabile, ele tin de viață fiecărei instituții și niciodată nu poti mulțumi pe toată lumea. Se întimplă ca (pe rînd) unii membri ai GDS să fie nemulțumiți de ceva care a apărut în revista lor, dar nu au existat încă ceea ce s-ar putea realmente numi "presiuni".

Din experiența diferitelor Consiliilor de administrație ale GDS, cea mai prietenescă relație de pînă acum a fost cu Radu Filipescu, care a arătat interes și pentru latura tehnică a serviciului nostru. La ora actuală, numai cine trăiește pe propria sa piele experiența întreținerii unei publicații știe că de gînd e. În această privință, se întimplă ca unii membri ai Grupului să nu ne înțeleagă întotdeauna greutățile (ori miciile victorii). Relația cu GDS nu e însă doar administrativă. Ei sunt colaboratori prieteni, iar un punct de interes al "22"-ului este prezentarea dezbatelor organizate de GDS împreună cu noi.

Pagina realizată de
OANA ARMEANU

comunism la economia de piață. După cum se vede din cesta tehnică, lucrăm cu o redacție foarte mică, insuficientă. Este mică și schema aparatului administrativ, difuzarea de pildă fiind asigurată în bună parte de colaboratori-studenți.

Pentru mai toate publicații, principala dificultate de ordin administrativ este difuzarea. Care și situația la "22"?

Contractul cu Rodipet (difuzarea de stat) este încă dezavantajos. Am făcut eforturi mari pentru a-l îmbunătății și a selecționa cei mai credibili difuzori particulari, pentru că și în difuzarea particulară s-au pierdut bani. Am adeverat tirajul cererii pieței și lucrăm pe comenzi. Cele circa 14.000 exemplare pe care le scoatem se vînd toate. Cererea pieței este mai mare, dar de-abia în ultimele luni am avut posibilitatea (bani,

hîrtie afișate în stoc) să ridică la 55,6 lei/exemplar. Peste tot în lume costurile publicațiiilor sunt acoperite de regulă între 40 și 60 % de publicitate, dar ea este insuficientă încă în "22". A trebuit, din cauza inflației, să creștem prețul revistei de șapte ori, într-un an și jumătate, lucru care se face întotdeauna după multe ezitări și discuții în redacție, pentru că am vrea să nu mărim și noi dificultățile financiare ale cititorilor noștri.

Cine subvenționează revista "22"?

Revista nu e subvenționată de nimici. Ne ajută faptul că GDS plătește chiria sediului și cheltuielile de întreținere. De asemenea, a fost foarte util ajutorul Fundației Soros, care a oferit hîrtie la jumătate de preț (46 lei/kg.) în primăvara și vară anului 1992, în cadrul unui ajutor dat

Punciul (sic!) ortografic la “22”

(...) Revista "22" anunță, în nr. 8, că va dezbatе pe tema "Reformă sau restaurație ortografică" – iar în nr. 9 punе în pagină, sub genericul apodictic "Puci ortografic la Academie", texte de revoltă ale unor specialiști în lingvistică împotriva președintelui Academiei Române. Semnează aceste texte: dr. Ioana Vintilă-Rădulescu, dr. Ioan A. Florea, dr. Mioara Avram – iar din partea redacției evenimentul academic din 17 februarie a.c. este înfățișat de Oana Armeanu. Mai văd lumina tiparului revistei "22" câteva fragmente din expunerea d-lui academician Mihai Drăgănescu și, în chip de simetrie grafică, două alineate din cea a d-lui academician Ion Coteanu. Un interviu cu dl. academician Emanuel Vasiliu nu este semnat, iar un sondaj efectuat de Societatea de Științe filologice nu-și precizează termenii, astfel că aceste "piese" rămân mai mult de decor. În privința sondajului, este de observat că el a fost citit în aula Academiei Române de către dl. academician Ion Coteanu și i s-au adus critici aspre mai ales pentru faptul că este părtinit, antrenând răspunsuri cuprinse în întrebări. Textul publicat în revista "22" nu corespunde cu cel citit în aulă de către dl. academician Ion Coteanu. De asemenea, "cronica" ședinței academice făcută de Oana Armeanu în revista "22" este nu numai incompletă, dar și tendențios trasă spre partea satisfacerii specialiștilor revoltăți. Tendința și fragmentarismul fac posibil un adevărat "dialog al surzilor" ce se desfășoară în revista Grupului de Dialog Social. D-na dr. Mioara Avram, de pildă, poste reiteră (pentru a cincea sau a șasea oară în presă de mare tiraj) argumentul d-sale că sunetul /ă/ vine în românește din toate vocalele latinești – argument la care i-a răspuns de tot atâtea ori (cel puțin) și pe care dl. academician Mihai

Drăgănescu îl prezintă în partea omisă de către d-na Oana Armeanu. Pentru amânunte, trimitem la revista "Academica" unde de doi ani se dezbat asemenea chestiuni.

Ar fi de interes public, și pentru revista "22", cel puțin una dintre omisiunile cronicii la ședința academică din 17 februarie a.c. Este vorba de intervenția d-nei academician Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Dânsa vine din Italia, unde, ca directoare a "Academiei române din Roma", de mai bine de un an se confruntă cu ceea ce numim imaginea României în lume. Ei bine, există în occident un curent cu totul nou în ceea ce ne privește: lumea începe să ne consideră... popor slav. Mai ales în contextul războiului din fosta Iugoslavie, poporul român începe să fie confundat în ceea ce privește geneza și creșterea sa. Occidentul este tot mai

creșterea sa. Occidentul este tot mai contrariat de faptul că noi ne rezemăm numele etnic "și compușii lui" – cum zic lingviștii – pe o excepție de la o regulă ortografică, că numai în "român/România" etc., scriem cu ă, în rest avem o regulă precisă, că, aşadar, ne "pretindem" latini, romani, avem o anumită "îngâmfare", "mândrie națională" de a descinde de la Roma. Cum răspunde lingvistul, specialistul în general, la aceste noutăți de ordin... cultural ce dezvoltă ancestralul dispreț european față de români? El zice simplu: pentru că ceilalți sunt inculti, nu cu ortografia se dovedește latinitatea noastră, etc. (vezi afirmațiile puse neted în revista "22" de către specialiști). Da, dar nu cunoaștem cazuri de migrații, de ocupări de alte popoare, de dominații – făcute cu cartea în mână. Chestiunea fiind de ordin cultural, larg intelectual – Academia Română a rezolvat-o în termeni culturali. Lingviștilor le rămâne, ca specialiști, să dezbată îndreptările ortografice specifice lor: apostroful, de pildă. Si să se supună –

totușii! – imperativului cultural al momentului! Oare lingviștii nu trebuie să-și apere limba? (...)

Altfel, cum: vom reveni la î din l
peste tot? – Pentru că aceasta este
singura alternativă logică, teoretică, la
noul principiu de distribuție a celor
două semne ce definesc "guturialul
limbii române". De ce să se reazime
numele nostru etnic pe o excepție de la
regulă, pe un și care să aducă a Roma?
Iar în gămăfare, mândrie valahă, exces?
Ori î peste tot, și gata povestea, să
devenim o dată "romini", "remei", "romi-
ni" sau, dacă "acceptăm" să se
schimbe peici pe colo, prin părțile
esențiale, atunci să-l acceptăm pe și în
toate pozițiile similare cu "Roma". Vi se
pare o dilemă de "cațaveică"? – Oricum,
cu asemenea "cocteile" și științifico-
psihopolitice nu văd cum s-ar putea
rezolva.

N.C. GEORGESCU

P.S. Fiind convins că textul meu este "prea lung", cum se obișnuiește și se refuza mai recent publicarea unor replici incomode prin reviste, accept fragmentarea lui de către redacția revistei "22", fiind convins că rezumatul omisiunilor va fi făcut cu competență intelectuală probată, de altfel. (...) Rog să respecta ortografia mea, cu să unde trebuie; n-am folosit termeni ce să arătă la interpretări, nici "barjele sărbești" (ca să se poată zice: ia uite, domnule, "sârbi" vine de la "barje", nu de la "birje"), nici "Eltân", "Kozárev", etc. pentru a le crea noi (viitoare) dureri de cap specialiștilor; folosesc demonstrativ în final asemenea nume proprii rusești ca să se vadă căt de deplasat se ortografiază cu să; n-ar fi, care, timpul să transliterăm și noi romanic – precum francezii, italienii, etc. – "Eltân", "Kozirev", etc? – Iată, în fine, principiul lui "sunt"/"sînt"/"sânt" care necesită, cum vedeti, o abordare separată.

Răspunzind invitației autorului, ne-am permis să renunțăm la cîteva pasaje prea tehnice. Nu vom mai reveni asupra aspectului strict științific al problemei ortografice, ci vom lăsa disputele din acest domeniu pe seama lingviștilor. Ne exprimăm însă dezaprobaarea față de modul în care vocea specialiștilor a fost redusă la tacere. Cei care astăzi condamnă modificările ortografiei din 1953, prin intimidarea lingviștilor și scriitorilor români, folosesc la rindul lor aceleași metode de constringere, privind rațiuni "mai înalte", deasupra celor științifice.

"22"

**ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ**

Cercetătorii din Institutul de Lingvistică din București își să vă mulțumească în mod deosebit pentru modul în care ati prezentat, în nr. 9 (161) din 4-10 martie 1993 al publicației Dumneavoastră, părerile în legătură cu "amendamentele" ortografiei actuale.

Procedind cu mult tact și cu un desăvîrșit profesionalism, dna. Oana Armeanu ne-a făcut o foarte bună impresie.

Vă dorim mult succes,
ION COTEANU
Director al Institutului de
Lingvistică București

A cartoon illustration of a smiling face with a speech bubble coming from its mouth. The speech bubble contains the text:

BARIA TOT PE LOC

DECU
BARIE
SARBETI"
VINE
DE LA
SARBĂ

CENTRUL SOROS PENTRU ARTĂ CONTEMPORANĂ

anunță programul

ARTSINK

Programul se adresează artiștilor și administratorilor unor organizații artistice care doresc să participe la schimburile culturale internaționale.

ARTSLINK oferă 10 burse care acoperă cheltuielile legate de o sedere de 5 săptămâni într-o instituție artistică americană pentru tineri artiști și manageri culturali din Europa Centrală și de Est. Instituțiile gazdă vor asigura pregătirea practică a bursierilor în domeniul lor de interes, ei având prilejul să participe direct în activitățile instituțiilor respective. Ei vor putea de asemenea să intre în contact cu artiști și alte organizații din comunitatea respectivă.

Domeniile artistice la care se referă programul sînt: artele vizuale, performance și media; arhitectură și design; literatură. Prin managerii culturali înțelegem persoane care se ocupă cu administrarea unor instituții, organizații sau programe artistice. Nu vor fi acceptați studenți sau amatori.

Înscrierea pentru participare la program se face pe formulare ARTSLINK. Candidații vor trebui de asemenea să prezinte un scurt proiect pe care ar dori să-l realizeze ca bursieri ARTSLINK.

Termenul limită de înscriere: 5 aprilie 1993.

Formulare și informații suplimentare puteți obține la
CENTRUL SOROS PENTRU ARTA CONTEMPORANĂ

Bucureşti, str. Știrbei Vodă 1, C.P. 22-203
și la birourile FUNDAȚIEI SOROS PENTRU O
SOCIETATE DESCHISĂ din

- Timișoara, Piața Operei 2, etaj 2, camera 137, telefon 096/136194
  - Cluj, str. Galaxiei 1A, C.P. 73, telefon 095/117110
  - Iași, bd. Copou 19, telefon 098/146363, 145610.

ADRIAN MARINO

MITUL "SITUAȚIEI IREVERSIBILE" (IV)

Situația acestei categorii foarte numeroase este totuși destul de dificil deoarece, formal sau nu, constrinsă sau nu, ea înoștează totuși de facto că situația era, înrind-nevrind, nu mai puțin "ireversibilă". Că ea nu era deloc astfel sămăz foarte bine. Dar în anii '70-'80, puțini, foarte puțini, pot pretinde cu seriozitate că vedea efectiv capătul tunelului. O serie întreagă de obstacole de ordin moral-social împiedică mereu o discuție calmă, sinceră și pe această temă acută. Ea este făcută parțial să satisfacă toate complexele și vindictele "vieții literare". O spunem totuși din nou și cu energie: dacă este vorba de un "proces", întâi al sistemului și șefilor lui, apoi al executanților și colaboratorilor. Circulația de altfel și un alt "mit", sau dacă vreți, un "semi-mit", al "vinovăției colective". Repet: nu există boli, ci numai bolnavi. Dar tratatul de medicină, care procedează categorial și tipologic, nu recunoaște decât "boli".

O "rea conștiință" a (pseudo)"colaborării" și o "falsă conștiință" a (pseudo)"rezistenței" caracterizează acest climat moral, una din răurile interioare cele mai profunde și mai grave pe care ni le-a produs regimul totalitar. Cum putem să vindecăm? Nu există, încă, o adeverată soluție. Timpul singur va da răspunsul. Deocamdată, totul depinde din ce direcție privești și evaluezi întreaga situație. Ambiguitatea este profundă și momentan irezolvabilă. O adeverată coincidență opozitorilor. Vechea putere pare a spune și uneori o și spune: "Tot au fost oamenii noștri, și călător cu noi" etc. Creatorii în cauză răspund: "Nu este deloc adeverat; simulum de nevoie o falsă adeziune ca să supraviețuim; eram duplicitari prin constringere; dovedă că de fătă ce ne-am căpătat libertatea ne-am manifestat convingerile anticomuniste pe față și cu orice risc. Indiferent de ce am făcut sau n-am făcut, vrind-nevrind, înainte". Alții, destul de mulți, au rămas însă în continuare "comuniști", "oportuniști", de partea Puterii. Această categorie bine dresată crede și întreține, în continuare, mitul "situației irreversibile". O hidră cu multe capete. Le putem săptă pe toate?

5. "Scriitori" fiind, suntem inclinați totuși să dramatizăm, să exagerăm mult, foarte mult, situația și dilemele scriitorului, în general ale omului de cultură sub regimul ceaușist. El nu este în realitate decât un caz marginal, destul de minor de altfel, al unei

situații mult mai generale și cu adevărat determinante. Mitul "situației irreversibile" a fost și este întreținut, în primul rînd, de "noua clasă". De supraviețuirea, coeziunea și puterea efectivă de care ea dă dovadă. Controlul aparaturii de stat ușurează foarte mult această domnie. Este singura creație socială cu adevărat solidă a sistemului comunism. Aș fi chiar înclinaț să spun că nu dă nouă clasă a lui Milovan Djilas pe întreaga sovietologie occidentală și, în special, americană. Singură această clasă – activistă, nomenclaturistă – a creat și întreține în mod esențial vitalitatea mitului "situației irreversibile". Fiindcă doar acest mit îi legitimează apariția, existența, supraviețuirea, viitorul.

Desi experiența istorică actuală îl dezmine categoric, "noua clasă" acționează în continuare în sensul mitului "ireversibil". Ea detine încă puterea, convinsă că o merită, fiindcă, desigur nu mai este – o, val! – în... "sensul istoriei", o spune totuși pe față: "J'y suis, j'y reste" ("Sunt și rămân la putere"). Cinic, definitiv și cu toată tenacitatea. Fiindcă ea este perfect conștientă și de forță și de interesele sale. Ea nu poate concepe alternanta puterii, reversibilitatea sa, deoarece pentru ea este o chestiune crucială, de supraviețuire, de viață și de moarte. O revoluție reală, în profunzime, nu s-a produs la noi, deoarece n-a avut loc încă un transfer real de putere, urmat de o schimbare reală de sistem socio-economic. Cît timp această situație nu se schimbă, mitul funcționează în mod inevitabil. El confirmă și acoperă de fapt o sumbră realitate obiectivă. Ea apăsa în continuare conștiințele româneniști, le condiționează, le influențează în sensul resemnării, pasivității și defetismului: "nu se poate face nimic", "nu este nimic de făcut". Nu discut acum de ce o schimbare radicală n-a fost, deocamdată cel puțin, posibilă. Constat doar că "noua clasă" nomenclaturistă română la putere – cu garnitura sa a doua, a treia, faptul nu mai are acum nici o importanță – nu poate admite că situația actuală ar fi – măcar în principiu, teoretic vorbind – reversibilă.

Ea dă dovadă, în continuare, de energie și vitalitate și prin aceea că este perfect capabilă să-și refacă structurile, să acționeze ca și cum, în realitate, nimic esențial nu s-a întâmplat în România. Să, în acest mod, brutal și cincic, se comportă "noua clasă"

și în Rusia și în toate țările foste comuniste. Peste tot apar – și uneori preiau chiar și puterea – partide neo-comuniste-naționaliste, care sunt expresia directă a acestei "noi clase". Ea este garantul stabilității și irreversibilității situației. Dă dovadă de solidaritate – de tip mafiot sau nu, solidaritate totuși –, își plasează oamenii peste tot, apără cu dinții pe toți membrii clanului în primejdie, cumpără indivizi în dreapta și în stînga. Să, să recunoaștem, plătește bine. Unii scriitori mai avizău, antrenați în oportunitate, au prins la timp "mișcare". A învinge această forță socială negativă nu este deloc ușor.

Este mitul de care vorbim invincibil? Situația este întradevăr ireversibilă? Comunismul, cu față umană sau nu, poate părași efectiv puterea, "scena istoriei"? Să reținem încă un aspect, foarte important, al mitului nostru: persistența și vitalitatea clișeelor și a ticurilor sale ideologice specifice. Să, mai ales, eliminarea aproape completă din vocabularul politic actual a unor noțiuni tabu, anatemizate. Puțini, foarte puțini, mai vorbesc azi pe față de restaurarea capitalismului, burgheziei, proprietății private garantate, păturilor mijlocii etc. Chiar și din rîndurile opozitiei. Aceste idei, parcă au fost eliminate ireversibil din conștiință politică. Să totuși, numai din această direcție poate veni salvarea: prin consolidarea mentalității "liberale" – ca idee-față, militantă –, restaurarea capitalismului, burgheziei de mijloc, proprietății individuale, libertății de întreprindere, fără mituri egalitariste. A fi bogat, sau mai bogat decât altul, trebuie spus pe față, nu este o rușine. Or, acest complex de culpabilitate este întreținut încă în "masele largi populare".

Mulți, tot mai mulți, se comportă ca și cum nimic nu să petrecut în România și visează, utopic, o restituție în integrum, o restaurare integrală a național-creaușismului. Fără însă un program politico-economic de natură să impună un fapt foarte simplu, elementar, dar absolut concluziv, că situația este întradevăr reversibilă, că nomenclatura nu este eternă, că există o alternativă lăpide, concretă cum se spune, de guvernare democratică la socialism, mitul "situației irreversibile" ne va teroriza în continuare. Să poate pentru mult timp. Fără o reală privatizare, o reală proprietate particulară, fără o reală pătură mijlocie, fără eliminarea efectivă a poliției politice, "noua clasă" își va agita, flutura în continuare și cu toată insolvență, mitul său genetic: al "situației irreversibile". Asemenea unei corăbiile de sinistrați pirati care arborează la catarg, cu toată agresivitatea, ca să intimideze, să sperie, steagul său negru cu un craniu și două oase încrucisate. Ca să ne paralizeze voînta de a rezista, de a lupta pînă la capăt.

In continuare, de energie și vitalitate și prin aceea că este perfect capabilă să-și refacă structurile, să acționeze ca și cum, în realitate, nimic esențial nu s-a întâmplat în România. Să, în acest mod, brutal și cincic, se comportă "noua clasă"

Miercuri 17 martie, ora 18.30, Ambasada Japoniei, prin dl. consilier Tsushima Kanji, face o donație de carte pentru biblioteca GDS, la sediul Grupului.

In ultimele luni sînt tot mai numeroase semnalele de alarmă privitoare la distrugerile pe care le-au suferit o serie de monumente istorice: biserici și mănăstiri ajunse într-o stare avansată de degradare, case vîrânești demolate, conace și palate abandonate, clădiri supuse unor intervenții ce le alterează valoarea, situri arheologice înghițite de fundații etc. Cauzele acestei situații sunt multiple și vechi: neglijență, lipsa de fonduri (bugetul Ministerului Culturii pe anul 1993 este doar de 0,5 % din bugetul național), lipsa de înțelegere și chiar reaual-voință a autorităților, la care, din 1990, se adaugă lipsa codului juridic menit să le asigure protecția. Proiectul Legii monumentelor istorice, elaborat de Comisia Națională a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, a fost înaintat Parlamentului încă din primăvara anului 1990, dar nu a fost luat în discuție.

Dată fiind importanța deosebită a acestei legi, Jeunesse et Patrimoine – România (reprezentând Comitetul Național Român al Asociației Jeunesse et Patrimoine Internațional) solicită adoptarea ei în procedură de urgență (O.A.)

MATEI CĂLINESCU

LA MOARTEA LUI ION NEGOIȚESCU

Moartea lui Ion Negoițescu, în ziua de 16 februarie 1993 – deși știam de aproape o lună că e iminentă – n-a fost mai puțin neasteptată și răscolitoare. Vorbeștem cu el la telefon, la spitalul din München din care nu avea să mai iasă viu, și-mi dăduse seama că astfel de convorbiri îl obosesc, îl extenuau fizic. Dar puteam comunica și altfel. Zilele următoare i-am trimis o scrisoare (nu-mi închipuiam totuși că avea să fie ultima) și un fragment inedit despre el din manuscrisul volumului Pe două voc: Amintiri în dialog, scris în colaborare cu Ion Vianu. Notez că primele capitole din această carte au apărut în revista Dialog, pe care o scotea Negoițescu însuși, cu o devotijnie și pasiune intelectuală care au făcut din ea una dintre publicațiile exemplare în limba română.

Îmi îngădui să citez în această evocare un pasaj din scrisoare și să reiau un fragment din memori. Din amîndouă se va înțelege poate ce a însemnat Negoițescu pentru mine. Înălțîndu pasajul din scrisoarea datată 16 ianuarie 1993: "Poate că tu nu îți ai dat seama, dar înțîlnirea cu tine a fost extrem de importantă pentru mine, pentru biografia mea intelectuală: tacit, prin contagiuza subtilă a exemplului, am învățat multe de la tine. Într-un fel tu mi-ai fost, fără stirea ta, profesor de onestitate și într estetic, de onestitate și de rigore intelectuală în genere, și de sinceritate prietenescă – aceasta din urmă fiind la tine expresia unei generozități și vitalități pe care nu le-am mai întîlnit la nimeni într-un amestec atât de cuceritor".

În fragmentul memorialistic notam că Nego – cum îi spuneau prietenii – m-a fascinat de la început prin vitalitatea lui, prin sinceritatea lui irepresibilă, aproape irresponsabilă, prin vigurosul său esteticism de-o paradoxală intransigență morală în materie de artă (și nu numai în materie de artă), prin imensul său răsfăț autoironic, dar mai ales prin felul cum își purta – aproape sfios, plin de candoare, surizător, vulnerabil, fără urmă de megalomanie – conștiința interior orgolioasă a genului său... Genialitatea prin excelentă modestă a lui Nego, conștiința de ridiculul ei potențial, rămînea totdeauna în umbră, gata să se lase luată peste picior și oricum incapabilă să se ia, chiar în momente de artificială exaltare alcoolică, prea în serios. (Astfel de momente, la care eram frecvent martor și participant către sfîrșitul anilor '80, nu erau rare.)

Nego era însă un personaj tragic. Homosexual într-o lume în care homosexualitatea se pedepsesc, conform codului penal comunism, cu cinci ani de pușcărie, în care era social considerată ca un soi de hibrid între boala congenitală și crimă, estet hedonist și rafinat într-o lume care impunea ascenza colectivă și cererea expresiei simulată (simulația fiind o dovadă de loialitate politică) a unei fericiri permanente, spirit posedat de un intelligent demon al contradicției într-o lume care exalta conformismul, Nego a avut de suferit în România poste chiar mai mult decât disidenți, printre care s-a numărat la un moment dat. Nu-i de mirare că, în mai multe rînduri, a incercat să se sinucidă. Prima tentativă, îndelung calculată, pe care mi-a povestit-o în amânat prin 1966-67, a avut loc în închisoare. Fusese condamnat la mai mulți ani de detenție în procesul intelectualilor din perioada de restalinizare (1958-59), proces cu ramificații complexe cunoscut ca procesul Constantin Noica-Dinu Pillat, și în care mai fusese implicat Nicu Steinhardt, Vladimir Streinu și alții, care citiseră fie un text publicat de E.M. Cioran în La nouvelle revue française, fie un roman inedit al lui Dinu Pillat, care, lucru scandalos, continua să se găsească în arhivele secrete ale securității. Nego nu mai putea suporta închisoarea și, hotărît să-și pună capăt zilelor, a incercat să se otrâvească, mîncind bucătele de carne strinse din mizerabilă hrana de închisoare de-a lungul mai multor săptămîni, ascunse și lăsate să putrezească sub saltea de păie din celulă. Carnea se împușcă și intrase în descompunere, dar, înghită în taină cu nesfîrșită scîrbă, en nu l-a ucis. Doar mai tîrziu și aflat că numai carnea crudă stricată poste ucide, odată coaptă sau fiartă, ea poate desigur intra în putrefacție, dar bacteriile letale nu iau parte la acest proces.

Pe vremea cind l-am cunoscut, prin 1964-65, Nego lucra la studiul său despre Eminescu ca poet plutonic, studiu extrem de personal și în care poeziile antume ale lui Eminescu (selectate și editate de Titu Maiorescu) erau declarate net inferioare postumelor. Doar în acestea din urmă trebuia căutat adeveratul chip halucinant-plutonic al marelui poet. Nu mai am cartea – pierdută împreună cu cele două sau trei mii de volume ale bibliotecii mele bucureștiene –, dar în minte și azi impresia de somptuozitate intelectuală pe care mi-a produs-o proza lui critică, impresie repetată de-a lungul anilor ori de cîte ori l-am citit, pînă la recenta sa Istorie a literaturii române...

Requiescat în pace.
8 februarie 1993

SE POATE OPRI DEGRADAREA MONUMENTELOR ISTORICE

In ultimele luni sînt tot mai numeroase semnalele de alarmă privitoare la distrugerile pe care le-au suferit o serie de monumente istorice: biserici și mănăstiri ajunse într-o stare avansată de degradare, case vîrânești demolate, conace și palate abandonate, clădiri supuse unor intervenții ce le alterează valoarea, situri arheologice înghițite de fundații etc. Cauzele acestei situații sunt multiple și vechi: neglijență, lipsa de fonduri (bugetul Ministerului Culturii pe anul 1993 este doar de 0,5 % din bugetul național), lipsa de înțelegere și chiar reaual-voință a autorităților, la care, din 1990, se adaugă lipsa codului juridic menit să le asigure protecția. Proiectul Legii monumentelor istorice, elaborat de Comisia Națională a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, a fost înaintat Parlamentului încă din primăvara anului 1990, dar nu a fost luat în discuție.

Dată fiind importanța deosebită a acestei legi, Jeunesse et Patrimoine – România (reprezentând Comitetul Național Român al Asociației Jeunesse et Patrimoine Internațional) solicită adoptarea ei în procedură de urgență (O.A.)

OAMENII POLITICI ȘI TRECUTUL LOR⁽¹⁾

Jakub Karpinski s-a născut în 1940 la Varșovia. A studiat filosofia și sociologia (1958-1964). A predat metodologia științelor sociale la Universitatea din Varșovia (1964 - 1968). A fost arestat în 1968 pentru participarea sa la manifestațiile studențești. Între

1974 și 1981 a fost secretar de redacție la The Polish Sociological Bulletin. Era și unul dintre redactorii revistelor Zapis și Głos, tipărite ilegal în Polonia. A publicat, în 1976, Introducere în metodologia științelor sociale și o serie de cărți în afara Poloniei, în anii '70 și '80, sub pseudonimul Marek Tarniewski. A predat sociologia la State University of New York (1981-1982), la Universitatele Puris VIII și Paris X. A participat la activitățile de sprijinire a "Solidarității".

Între cărțile lui Karpinski un loc aparte îl ocupă dictionarul conceptelor politice legate de Polonia comună și istoria cronologică a Poloniei postbelice.

În Polonia s-au făcut, după anul 1989, multe eforturi pentru a se tine oficial sub obiect problema foștilor colaboratori ai serviciului secret. Deși s-au produs anumite indiscreții din surse oficiale sau semi-oficiale, încercările de escamotare au fost o vreme incununate de succes. În mai-junie 1992 însă, parlamentul și guvernul Jan Olszewski au abordat direct această chestiune delicată. Rezultatul a fost căderea cabinetului și anularea rezoluției referitoare la agenții "Securității" poloneze, adoptată de parlament. Astfel, foștii colaboratori au scăpat de riscul unei demascări publice, însă cu acest prilej s-a proiectat o lumină puternică asupra controversei. Zarva și confuzia stîrnite de dezbatere au fost mari, chiar dacă seriozitatea disputei a fost discutabilă.

Discuția tardivă despre foștii agenți ai poliției politice și legată de controversa privind responsabilitatea pe care o au oamenii – și îndeosebi oamenii politici – față de propriul lor trecut. Dezbaterea atinge subiecte abordate de filosof: omul și timpul, existența trecutului și importanța lui pentru prezent.

Potrivit unui alt punct de vedere radical, omul se schimbă continuu și există ca individ complet și distinct în fiecare moment al prezentului, ca și cum să ar naște clipă de clipă din nou. Prin urmare, trecutul nu joacă nici un rol în existența autentică a omului, mereu altul cu fiecare moment al prezentului.

Dacă opinia aceasta ar fi corectă, n-ar mai fi nevoie să se respecte înțelegerile, deoarece persoana pre-

zentului și cea care a încheiat pactul ar fi entități distincte.

Înțelegerea s-a perfectat în trecut și nu are de ce să rămână valabilă și constrângătoare pentru persoana din timpul prezent. Chiar dacă se mai păstrează hîrtia pe care s-a consensuat înțelegerea, responsabilitatea pentru acțiunile trecute nu există, întrucât persoana din prezent nu o continuă pe aceea din trecut.

Potrivit acestei concepții, nu există decât prezentul; trecutul nu are o existență reală. Individii nu au continuitate, viața lor se desfășoară pe fragmente de timp. Identitatea lor este cea a timpului prezent.

Acestui punct de vedere care consideră omul liber și creator nu i se poate contesta o anumită frumusețe. Dar și prin folosirea unor droguri omul poate căpăta impresia că există numai în prezent și că lipsește orice fel de continuitate între momentele consecutive.

Potrivit unui alt punct de vedere, omul și poate trecutul cu sine. Dar nu numai omul, chiar și organismele cele mai simple învăță din experiențele lor, pe care le codifică și le păstrează. Procesul de învățare le conferă o identitate distinctă. Ele sunt ceea ce sunt în virtutea programării lor genetice, dar și datorită trecutului lor.

Cultura este rezultatul informației acumulate și conține un trecut codificat care depășește granițele trecutului deosebit al indivizilor. Ideea că trecutul nu conținează este anti-culturală. Iertarea nu înseamnă uitare.

Firește, oamenii se schimbă, sunt liberi și creativi. Individii joacă diferite roluri sociale care impun condiții specifice de continuitate și de legătură cu trecutul lor.

Concepția modernă despre rolul artistului presupune creativitate și imprevizibilitate, ceea ce conștientă cu punctul de vedere după care omul este în fiecare moment ca nou-născut. E concepția non-clasică despre artă și artiști, care admite că artiștii nu trebuie să respecte regulile și că arta este esențialmente expresivă. Dar rolul omului politic este diferit de cel al artistului modernist. Omul care se implică în viața politică nu trăiește numai clipă prezentă, ci încheie înțelegeri și trebuie să ia în considerare influența trecutului asupra prezentului și a viitorului. Dintr-un punct de vedere strict estetic, operele de artă nu au contingență cu realitatea înconjурătoare, în vreme ce activitățile oamenilor politici nu pot fi separate de ea.

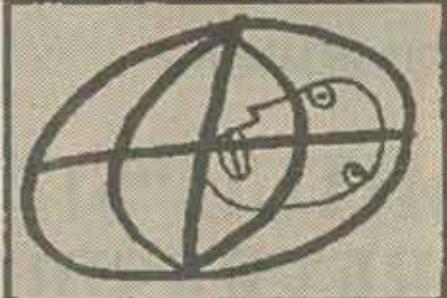
Acțiunile omului politic capătă sens doar dacă sunt legate de oameni și sunt făcute pentru ei. Rolul unui om politic, mai ales într-o societate democratică, este acela de a se îngrăji de alții. El caută să creeze încredere oamenilor și pentru aceasta se străduiește să nu-și înalțe promisiunile făcute.

Pentru omul politic, prezentul se prelungeste în viitor; asemenea actorului, omul politic joacă pentru public. Dar, spre deosebire de actor, omului politic îi se cere să se abțină de la roluri contradictorii. Schimbări bruscă de personalitate se produc, într-adevăr (așa cum s-a întâmplat cu Sfîntul Pavel), distanțarea sau chiar ruperea completă de trecut, contradicția dintre propriile roluri sunt posibile. Ele se pot realiza fără să fie reprobabile, fie (mult mai rar) mărturisindu-le în fața celor de care depindem. Prin confesiune se limitează posibilitățile de sănătate. Uneori, cind speră să devină credibil, omul politic susține că trecutul lui nu are relevanță fiindcă privește o cu totul altă persoană, fără legătură cu prezentul.

Omul politic are ca principal obiectiv apărarea intereselor majore ale comunității, iar comunitatea adesea supraviețuiește membrilor săi. Or, realizarea acestui obiectiv intră în contradicție cu ideea unei existențe fragmentată pe momente, și deci lipsită de responsabilități. Un adevarat om politic trebuie să nu uite că instituțiile – cum este, de pildă, statul – sunt durabile. Istă de ce continuitatea sau discontinuitatea existenței omului politic, precum și rolurile sale schimbătoare și poate contradictorii, influențează puternic modul în care noi îl percepem și îl apreciem.

Și, în fond, ce este rău în faptul că un om a fost colaborator al serviciilor secrete comuniste? Răspunsul depinde

LUMEA

de modul fiecărui de a înțelege comunismul. Comunismul a existat ca sistem politic în toate țările din blocul sovietic, realitate pe care unii o contestă, fiindcă, la urma urmălor, spun ei, unele guverne au fost destul de benigne și n-au impus prea multe interdicții. Nu totă lumea înțelege exact ce a însemnat comunismul și unde rezidă răul din el.

Unii oameni cred că în viața socială total este instabil. Ca în forța metropolelor, lumea se strînge laolaltă, ca să se separe din nou. O asemenea concepție lasă puțin spațiu pentru existența instituțiilor – structuri durabile, create pentru însăptuirea unor obiective. Mai mult, concepția citată nu recunoaște prezența puterii, care îi face pe oameni să depindă unii de alții, recurgind la forță sau la amenințarea cu forță.

Or, tocmai sub sistemul comunist puterea și instituțiile au jucat un rol esențial. Instituțiile au construit sistemul și l-au determinat modul de funcționare. Instituția poliției politice a sprijinit menținerea sistemului și a luat măsuri pentru a nu fi subminată de dependență externă și internă.

În general, răul moral este un atribut al acțiunilor. Există însă condiții sociale, organizații și instituții care generă zădări. În asemenea măsură răul incită ele însăși să se descrie ca reale din punct de vedere moral.

Chiar dacă propaganda minimizează colaborarea cu poliția secretă, ea evocă, în general, o puternică ofensă morală. Pentru majoritatea oamenilor, colaborarea cu poliția politică a comunismului apare drept un comportamentjosnic și profund dăunător. Totuși, există oameni care cred că a dezvăluiri numele colaboratorilor ar însemna un rău mai mare decât actul însuși al colaborării.

Dezvăluirea numelor colaboratorilor ar constitui, după asemenea opinii, o încărcare a dreptului fiecărui la viață să particulară. Dar cine vrea să fie om politic trebuie să se implice cu suspendarea acestui drept cind este vorba de chestiuni publice importante.

(Va urma)

Traducere de
HORIA FLORIAN POPESCU

Numai 400 lei

pe trimestru
costă abonamentele cu
jurnalitate de preț oferite de
revista "22" ^{peste}

**PENSIONARI,
CADRE DIDACTICE,
ELEVI, STUDENȚI,
POȘTI DETINUȚI
POLITICI, VETERANI
DE RĂZBOI**

Cei interesați sunt rugați să
expedieze prin mandat poștal
sumă de 400 lei pe adresă:

**Revista "22", Calea Victoriei 120,
sector 1, București, cu specificație
pentru Serviciul de Difuzare.**

Abonamentele în jurnalitate de
preț pentru aceste categorii de
cititori vor fi sponsorizate de
Asociația EST-LIBERTE.

Gabriela Adameșteanu (redactor-șef), Rodica Palade (redactor-șef adjunct), Andrei Comea (redactor-șef adjunct), Illeana Mălăncioiu (publicist comentator), Andreea Pora (actualitate politică), Oana Armeanu (actualitate culturală), Mariana Dinu (secretar general de redacție), Dan Perjovschi (grafician), Anton Burtea (șef serviciu tehnic), Florina Popa (economist), Cornelia Niculae (contabil), Radu Dobândă (șef serviciu corecțură), Manuela Gheorghiu (corecțură), Gina Marin (fotoreporter), Didina Marc, Maria Filip (procesare texte), Mircea Ionescu, Ioan Condor, Mihnea Chiua, Flori Sava (difuzare). Responsabil de număr: Gabriela Adameșteanu Consilier în probleme economice: Ilie Șerbănescu

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Telefon 614.17.76, Fax. 614.15.25.

IMPORTANT

- Pentru a nu periclită difuzarea numărului 10, din cauza condițiilor meteorologice nefavorabile, revista "22" și-a amânat cu o săptămână apariția.
- Abonații revistei vor primi, în contul acestui număr, o Ediție Specială consacrată sprijinirii unicului ziar care se încapătinează să supraviețuiască în Sarajevo. Oslobodjenje.
- Revista "22" a fost aleasă de "Reporters sans frontières" să facă parte dintr-o publicație cea mai importantă din lume care sprijină acest proiect. Amanunte în numărul viitor.

Revista "22" oferă spațiu publicitar la tarife avantajoase. Aducătorul – bună recompensă: 35 % din valoarea comenzi! Relații suplimentare la tel. 614.15.25 și 614.17.76, Cornelia Niculae.

Ne cerem scuze celor cărora, din lipsă de spațiu, nu li s-au publicat textele trimise la redacție. În limita posibilităților, vom încerca să răspundem personal.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Tiparul executat la
**"PROGRESUL
ROMÂNESC SA"**

Calea Pieptel 114
Tehnoredactare computerizată
Vali Alexandru

ISSN - 120-5761